

Betydelsen av företagets självreglering för att förbygga risk för ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott

Amanda Bengtsson

Kandidatuppsats i handelsrätt
HT-2013

Handledare
Boel Flodgren

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Innehållsförteckning

Summary	5
Sammanfattning.....	6
Förord	7
Förkortningar	8
1. Inledning	9
1.1 Bakgrund och ämne.....	9
1.2 Syfte och frågeställning.....	11
1.3 Avgränsning	12
1.4 Metod och material	12
1.5 Disposition.....	13
2. Internationell mutbrottsreglering	16
2.1 Inledning.....	16
2.2 Internationella konventioner	16
2.3 Svensk lagstiftning har internationell räckvidd	18
3. Svensk lagstiftning om mutor	20
3.1 Inledning.....	20
3.2 Vad utgör otillbörlig förmån?.....	21
3.2.1 Rättspraxis avseende otillbörlighetsrekvisitet	22
3.3 Internationella affärsförbindelser.....	24
3.4 Vårdslös finansiering av mutbrott	24
3.4.1 Berörda parter.....	26
3.4.2 Närmare om vem som omfattas av begreppet "näringsidkare"	26
3.4.3 "Företräder näringsidkaren"	27
3.4.4 "Muttagaren"	28
3.4.5 "Tillhandahålla"	28
3.4.6 "Tjänstesamband"	29
3.4.7 "Grov oaktsamhet"	30
4. Soft law och självreglering	32
4.1 Inledning.....	32
4.2 Begreppet självreglering	32
4.3 Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet.....	33

4.4	"Guidance about commercial organisations preventing bribery"	35
4.5	OECD:s riktlinjer för multinationella företag	36
4.6	Struktur, riskfaktorer och motåtgärder enligt Brottsförebyggande rådet	36
5.	Att motverka korruption på företagsnivå.....	39
5.1	Inledning.....	39
5.2	Företagsansvar/företagaransvar.....	39
5.3	Företags straffrättsliga ansvar	40
5.4	Företagets självreglering.....	41
5.4.1	Adekvata procedurer	42
5.4.1.1	Proportionalitetsbedömning.....	42
5.4.1.2	Från ledning och ner, Top-down	43
5.4.1.3	Riskanalys efter helhetsmodellen	44
5.4.1.4	Due diligence	47
5.4.1.5	Information, kommunikation och utbildning	48
5.4.1.6	Övervakning och översyn	50
6.	Analys och slutsatser.....	52
	Käll- och litteraturförteckning	55

Summary

In Sweden a new legislation on bribery was introduced in 2012. The purpose of the regulation was to create a more efficient, more accessible and more modern legislation with clearer criteria for criminal liability. In this essay I will examine the legislation regarding the new offense of negligent financing of bribery, chapter 10, 5th e § Penal Code. Through this new legislation, it is possible to punish companies which, through gross negligence, have promoted that bribery offenses have been committed. The company must have negligently put money or other assets to an employee's or agent's disposal, who in turn has committed bribery on behalf of the company. With the advent of the new offense, companies can be held liable for not having taken enough precautions when they put money into this person's disposal, and thus promoted the bribery.

That the company has policies and procedures in place to combat corruption is important in this context. I examine various forms of soft law which have been developed as a complement to the legislation, and I analyse how these, including the Swedish industry code, may be significant for the company's ability to prevent the risk of liability under chapter 10, 5th e § Penal Code. A company that has taken adequate procedures to prevent bribery shall not be held liable to have acted with gross negligence, but rather cautiously and therefore shall not be convicted of negligent financing of bribery. The legislation has not yet been tried in court and we do not know how it will be applied and interpreted.

Finally, the result of this study is that the new legislation puts high demands on companies to adopt proportionate precautions. The relationship between the legislation and the code is essential for companies to be able to meet all prerequisites. The Swedish industry code gives only an indication and may not be considered sufficient guidance to develop the policies and procedures that the new offense requires that the company has in place. Companies can instead usefully find guidelines in international documents. The conclusion is still that it is not enough to introduce codes and policies. The company must do its own analysis and have control on the basis of its industry and, based on the risks to which it is exposed.

Sammanfattning

I Sverige infördes en ny lagstiftning om mutbrott 2012. Syftet med lagstiftningen var att skapa en mer ändamålsenlig, mer lättillgänglig och mer modern lagstiftning med tydligare kriterier för straffansvar. I den här uppsatsen kommer jag att utreda lagstiftningens innehåll med avseende på det nya brottet *vårdslös finansiering av mutbrott*, 10 kap 5 e § BrB. Enligt den nya lagregeln finns det möjlighet att straffa företag vilka genom grov oaktsamhet främjat att mutbrott har begåtts. Företaget skall oaktsamt ha ställt pengar eller andra tillgångar till en anställd eller agents förfogande, vilken i sin tur har begått mutbrott för företagets räkning. Genom tillkomsten av det nya brottet kan företagen hållas ansvariga för att de inte har vidtagit tillräckliga försiktighetsåtgärder när de ställde pengarna till den här personens förfogande och på så vis främjat mutbrott.

Att företaget har regler och procedurer på plats för att motverka korruption är viktigt i sammanhanget. Jag undersöker olika former av soft law som har tagits fram som komplement till lagstiftningen och analyserar på vilket sätt dessa, bland annat näringslivskoden, kan få betydelse för företagets möjligheter att förebygga risken för ansvar enligt 10 kap 5 e § BrB. Ett företag som vidtagit adekvata procedurer för att förhindra mutbrott skall inte anses ha agerat grovt oaktsamt utan snarare aktsamt och bör således inte dömas för vårdslös finansiering av mutbrott. Lagstiftningen har ännu inte prövats i domstol och vi vet därför inte hur den kommer att tillämpas och tolkas.

Slutligen resulterar den här undersökningen i att den nya lagstiftningen ställer höga krav på företagen att vidta proportionella försiktighetsåtgärder. Sambandet mellan lagstiftningen och koden är väsentligt för att företagen skall kunna uppfylla alla rekvisit lagen kräver. Den svenska näringslivskoden ger endast en fingervisning och kan inte anses vara tillräcklig vägledning för att utveckla de policyer och procedurer som det nya brottet kräver att företag har på plats. Företag kan istället med fördel finna riktlinjer i internationella dokument. Slutsatsen blir ändå att det inte räcker att införa koder och policyer utan företag måste göra sina egna analyser och ha kontrollsystem utifrån sin bransch och utifrån de risker de exponeras för.

Förord

Jag skulle vilja rikta ett stort tack till alla som har stöttat mig i framställandet av den här uppsatsen. Ett speciellt tack till familj och vänner, utan er närvaro och uppmuntran hade den här uppsatsen inte funnits. Jag vill tacka min handledare Boel Flodgren för all hjälp och hennes enorma tålamod med mig. Korruption är ett ämne jag först blev introducerad till under senare tiden av min utbildning. Det har varit en lärorik och spännande resa för mig att författa den här uppsatsen.

Lund Universitet

December 2013

Amanda Bengtsson

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
Bribery Act	The UK Bribery Act 2010
CPI	Corruption Perception Index
CSR	Corporate Social Responsibility
EU	Europeiska Unionen
FCPA	Foreign Corrupt Practises Act
FN	Förenta Nationerna
GRECO	Group of states against corruption
ICC	International Chamber of Commerce
IMM	Institutet mot Mutor
NGO	Nongovernmental organisation, frivillighetsorganisation
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
TI	Transparency International
UNCAC	United Nations Convention Against Corruption

1. Inledning

1.1 Bakgrund och ämne

Enligt Världsbanken är korruption ett av de främsta hindren mot handel och som dessutom leder till en försvagning av och skadar det politiska systemet och demokratin.¹ Över en biljon US dollar (1 000 000 000 000 \$) går förlorade globalt varje år till följd av korruption, enligt Världsbankens beräkningar.² Fler personer dör i Afrika till följd av korruption än till följd av aids och malaria.³ Enligt Världsbankens uträkningar kan ett land som aktivt bekämpar korruption öka sina nationella inkomster fyra gånger på lång sikt.⁴ Med begreppet korruption menar man, enkelt uttryckt, att korruption är missbruk av offentlig makt för egen vinning. Korruption tar sig uttryck i mutbrott, bedrägeri, förskingring av offentliga varor, nepotism (otillbörlig fördel för släkt och vänner i affärlivet och politiken) samt påverkandet av lagstiftning för egen vinning.⁵ Genom korruption bildas snedvridningseffekter på handeln, resurser hanteras inte på ett optimalt sätt och konkurrensen mellan företagen sker inte på ett naturligt sätt vilket leder till stora välfärdsförluster.⁶ Korruption finns i alla länder, rika som fattiga, stora som små, men det är i utvecklingsländerna effekten av korruption är mest destruktiv.⁷ Genom korruption sänks levnadsstandarden och därmed påverkar korruption mest negativt de fattigaste i samhället.⁸ Medvetenheten om de negativa konsekvenserna av korruption har lett till ett internationellt samarbete för att bekämpa korruption, exempelvis FNs konvention mot korruption⁹. OECD förpliktar alla sina medlemsstater att kriminalisera givande av muta till utländska tjänstemän samt uppmanar medlemsstaterna att ålägga företagen presumtionsansvar. Även EU och Europarådet har konventioner mot korruption. International Chamber of Commerce (ICC) har antagit ”ICC Rules of Conduct” som uppmanar företagen till självsanering.¹⁰ Dessa konventioner och uppförandekoder syftar till att vägleda och fungera som verktyg för företag att motverka korruption. Transparency

---

¹ Regeringskansliet, *Antikorruption*

² Världsbanken, *Cost of corruption*

³ Sandgren, Claes, *Att bekämpa korruption – ett rättsligt perspektiv*, sid. 293

⁴ Världsbanken, *about us, Youthink! Issues – Corruption*

⁵ Världsbanken, *about us, Youthink! Issues – Corruption*

⁶ Regeringskansliet, *Sveriges inställning till korruption*.

⁷ United Nations Convention Against Corruption, förord

⁸ Världsbanken, *about us, Youthink! Issues – Corruption*

⁹ United Nations Convention Against Corruption

¹⁰ Regeringskansliet, *Antikorruption*

International (TI) är den största frivilligorganisationen (nongovernmental organisation, NGO) som uppmärksammar korrupktion och kommer årligen med en rapport vid namn "Global Corruption Report" som förmedlar bilden av korrupktion i olika länder genom verktyget "Corruption Perceptions Index".¹¹ Transparency Internationals Corruption Perceptions Index (CPI) mäter inte faktisk korrupktion utan är en sammanställning av experters uppfattning om mängden korrupktion i det land där experterna är verksamma. Transparency International placerade Sverige i sin senaste rapport på en tredje plats, med ett väldigt högt Corruption Perception Index¹² vilket innebär att Sverige ses som ett av de minst korrupta länderna i världen.¹³ Även i andra undersökningar där syftet är att mäta den faktiska korrupktionen hamnar Sverige högt på listorna, Sverige bör därmed anses som ett av de länder som är mest förskonade från korrupktion, i alla fall när det gäller mutor.¹⁴

I Sverige har lagstiftningen om mutbrott nyligen ändrats. Från och med juli 2012 gäller nya regler, som samtliga idag återfinns i brottsbalkens 10e kapitel. Det är särskilt ett av brotten nämligen *vårdslös finansiering av mutbrott*, 10 kap § 5 e BrB som står i fokus för denna uppsats. Medvetenheten om korrupktion som en del av företagens sociala ansvar CSR (Corporate Social Responsibility) har ökat kraftigt de senaste åren vilket har lett till att mer ansvar läggs på företagen att genom självreglering förhindra mutbrott. Varje företag förväntas idag ha stort fokus på CSR-frågor och införa uppförandekoder för att motverka korrupktion. CSR anses idag innebära ett ekonomiskt, miljömässigt och socialt ansvar. Anti-korrupktion är en av dagens största CSR utmaningar.¹⁵ Enligt förarbetena till den nya mutbrottslagstiftningen framgår att de företag som har och efterlever adekvata procedurer för att förhindra mutbrott inte ska anses ha agerat grovt oaktsamt och därmed inte kunna anses ansvariga för vårdslös finansiering av mutbrott.¹⁶

Den här uppsatsen behandlar det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott. Enligt denna nya lagregel finns det möjlighet att straffa företag vilka genom grov oaktsamhet främjat att mutbrott har begåtts. Företaget skall oaktsamt ha ställt pengar eller andra tillgångar till en

---

¹¹ Regeringskansliet, *Antikorrupktion, Civila samhället m.m. mot korrupktion, Transparency International*

¹² Transparency International placerade Sverige på en tredje plats med 89 i Corruption Perception Index av maximalt 100, där det land som har 100 i Corruption Perception Index framstår som ett väldigt rent land och ett land med 0 i Corruption Perception Index är väldigt korrupt.

¹³ Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2013*, <http://www.transparency.org/cpi2013/results>

¹⁴ Cars, Thorsten, *Korrupktion*, sid. 17

¹⁵ CSR Sweden, *Antikorrupktion*

¹⁶ Prop. 2011/12:79 sid. 57

anställds eller annan företags representant förfogande, vilken i sin tur har begått mutbrott för företagets räkning. Genom paragrafen om vårdslös finansiering av mutbrott kan företagen hållas ansvariga för att de inte har vidtagit tillräckliga försiktighetsåtgärder när de ställde pengarna till den här personens förfogande och på så vis främjat mutbrott. Näringsidkaren har alltså inte själv begått mutbrottet utan straffas för sin bristfälliga kontroll. Att företaget har regler och procedurer på plats är viktigt i sammanhanget. Uppsatsen behandlar därför innehållet i och betydelsen av företagets självreglering för att motverka och undgå ansvar för korruption. Regleringen om vårdslös finansiering av mutbrott återfinns i 10 kap 5e § i BrB trädde i kraft den 1 juli 2012.¹⁷

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att klargöra hur det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott i 10 kap 5 e § BrB har samband med så kallad självreglering. Lagstiftaren har bestämt att straffbestämmelserna om mutbrott skall kompletteras av en näringslivskod.¹⁸ Lagstiftningstekniken att knyta koder till lagstiftning kallas lagreglerad självreglering, och innebär att lagstiftaren hjälper normbildningen på vägen genom att föreslå att lagen skall tolkas med hjälp av koder.¹⁹ Vad krävs av företaget i form av koder och självreglering för att företaget skall undgå risken för ansvar enligt 10 kap 5 e § BrB? Jag kommer att behandla några av de riskfaktorer för korruption som företagen kan exponeras för och vilka motåtgärder som svarar mot dessa, samt redogöra för vilka brottspreventiva åtgärder ett företag kan införa i arbetet mot korruption. Avsikten är att klarlägga hur och på vilket sätt företagets självreglering medverkar till att företaget kan förebygga risken att bli ansvarigt för vårdslös finansiering av mutbrott. Detta är uppsatsens frågeställning.

---

¹⁷ Lag 2013:301

¹⁸ Prop. 2011/12:79 sid. 54

¹⁹ Prop. 2011/12:79 sid. 54. Se även Josefsson, Carl, *Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas*, SvJT 2001 sid. 213

1.3 Avgränsning

Uppsatsen avgränsas till att gälla regleringen i 10 kap 5 e § BrB, det vill säga vårdslös finansiering av mutbrott. Jag kommer inte att redogöra ingående för de andra mutbrotten i 10 kap 5 § BrB d.v.s. tagande av muta, givande av muta, grovt tagande av muta, grovt givande av muta samt handel med inflytande. Många internationella organisationer har engagerat sig mot korruption och de internationella regelverken har betydelse också för Sverige. Av utrymmesskäl, har jag valt att endast översiktligt behandla de viktigaste konventionerna och regelsamlingarna. Det finns även samband med andra lagar, exempelvis marknadsföringslagen men dessa behandlar jag inte närmare i uppsatsen. Jag har också valt att framförallt koncentrera mig på den privata sektorn mer än den kommunala och statliga sektorn. Jag utesluter inte mutbrott som sker inom offentliga myndigheter men fokus ligger på privata företag och organisationer.

1.4 Metod och material

I arbetet med den här uppsatsen, som fokuserar på det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott, har jag använt rättsdogmatisk metod. Den rättsdogmatiska metoden används för att tolka och fastställa gällande rätt. Som källor har jag använt mig av lag, förarbeten, doktrin, den så kallade näringslivskoden samt vissa internationella regelverk framförallt sådana som är av soft law karaktär. Vad gäller rättspraxis finns inte någon sådan avseende den nu gällande lagstiftningen och det är ett särskilt problem att avgöra vilken användning man idag har av rättspraxis från tiden före den nya lagstiftningen. Betydelsen av de tidigare prejudikaten försvinner inte genom den nya lagstiftningen och man har inte heller genom den nya lagstiftningen börjat om från början utan den nya lagstiftningen syftar till att utveckla den tidigare lagstiftningen. Exempelvis har begreppet ”otillbörlig förmån” i stort sett samma betydelse nu som tidigare. I min utredning om vad som utgör ”otillbörlig förmån” har jag därför använt mig av tidigare rättsfall. Vad gällande mutbrotten tagande och givande av muta enligt 10 kap 5 a-b § § BrB anses de fortfarande vara prejudicerande då lagstiftningen på det området inte väsentligt förändrats. För att förstå vad som lett fram till den nya lagstiftningen har jag ingående studerat förarbetena till lagstiftningen d.v.s. framförallt propositionen (2011/12:79) och betänkandet (SOU 2010:38). Jag har även haft stor nytta av svensk doktrin

som är relevant inom ämnet samt aktuella artiklar och rapporter på området, bland andra från Transparency International (TI).

Den svenska näringslivskoden, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet* (benämns i fortsättningen ”koden”) används som komplement till lagstiftningen och utgör därför en viktig källa för denna uppsats. Att knyta företagets självreglering i form av uppförandekoder och näringslivskoder till lagstiftningen, vilket görs i de nya reglerna om mutbrott, vidgar i någon mening omfattningen av lagen. Vidare kan man säga att lagstiftningen genom kopplingen till självreglering görs mer flexibel eftersom självregleringen är enklare att ändra och anpassa till utvecklingen. Koden består med riktlinjer om vad svenska företag får göra i form av representation och gåvor, om vad som är otillbörlig förmån och tillbörlig förmån, om vad som kan anses som mutbrott och inte mutbrott.

Även internationella källor kan ha betydelse. Exempelvis OECD har regler om företagsansvar mot korruption vilka jag har studerat och använt som bakgrundsmaterial. Jag har även använt den engelska mutbrottslagstiftningen, *The Bribery Act 2010*, som har en bred extraterritoriell tillämpning vilket betyder att den görs gällande i hela världen om ett företags verksamhet kan kopplas till Storbritannien. Den är av stor vikt då den är banbrytande på området och har lagt grunden för svensk lagstiftning om mutbrott. I samband med att *The Bribery Act 2010* trädde i kraft publicerades ”*Guidance about commercial organisations preventing bribery*” vilken innehåller riktlinjer om förfaranden som företag kan införa för att undgå att personer som associeras med företaget begår mutbrott. Information har jag även funnit i FN:s Global Compact och FN-konventionen mot korruption, det vill säga *United Nations Convention Against Corruption (UNCAC)* samt FN:s *Guiding Principles on Business and Human Rights* (på svenska: *Vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter*).

1.5 Disposition

Uppsatsen består av sex kapitel. Det första kapitlet beskriver uppsatsens ämne och bakgrund. Det innehåller också redogörelse för syfte och frågeställning samt vilka avgränsningar som är relevanta för uppsatsen och vilket material och vilken metod som ligger till grund för uppsatsen. I kapitel två redogör jag inledningsvis för några av de mest kända internationella regelverken mot korruption. De internationella regelverken som jag behandlar har haft betydelse för hur den svenska lagstiftningen har utformats. Jag tar även upp att den svenska

lagstiftningen har internationell räckvidd och kan komma göras gällande även om mutbrottet inte har ägt rum i Sverige.

Efter den översiktliga behandlingen av regler om korruption på den internationella nivån, behandlar jag den nationella nivån. I kapitel tre redogör jag således för gällande rätt i Sverige om mutbrott, framförallt regleringen rörande vårdslös finansiering av mutbrott. Här gör jag en ingående genomgång av rekvisiten och begreppen i 10 kap 5 e § BrB. Det handlar bland annat om begreppen ”otillbörlig förmån”, ”grov oaktsamhet”, ”näringsidkare”, vem som kan företräda företaget samt vad som menas med att ”tillhandahålla pengar eller andra tillgångar”.

Vidare i fjärde kapitlet följer en redogörelse av det centrala begreppet självreglering och en redogörelse av relevanta soft law regleringar, det vill säga vägledande dokument med riktlinjer om hur företagen kan förebygga och minska risken för korruption. Dokumenten är bland annat den svenska näringslivskoden, i fortsättningen kallad ”Koden”, d.v.s. *Svensk kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, som är ett komplement till mutlagstiftningen. Betydelse för Sverige har även de vägledande principerna i *Guidance about commercial organisations preventing bribery*, som utgavs i samband med The Bribery Act. Slutligen behandlar jag även OECDs riktlinjer för multinationella företag och Brottsförebyggande rådets rapport om anmälda korruptionsbrott i Sverige, i vilken de redogör för statistisk samt vägledande riktlinjer och policyer för företag som vill förebygga och motverka korruption.

Femte kapitlet behandlar åtgärder för att bekämpa korruption på företagsnivå och hur företag förväntas förhindra korruption. Bland annat belyser jag här skillnaden mellan företagsansvar och företagansvar. Jag tar också upp företagets straffrättsliga ansvar till särskild behandling. I det här kapitlet undersöker jag vilka dokument och riktlinjer som krävs av företaget för att de skall anses ha en självreglering mot korruption. Begreppen självreglering och adekvata procedurer är en central del i uppsatsen. Vad företagets självreglering innebär för att undgå ansvar och vem som ansvarar för dem inom företaget behandlas i detta kapitel.

Sista kapitlet i uppsatsen utgörs av avslutande analys. Där drar jag slutsatser och besvarar uppsatsens frågeställning d.v.s. hur och på vilket sätt företagets självreglering medverkar till att företaget kan förebygga risken att bli ansvarigt för vårdslös finansiering av mutbrott samt

vad som förutsätts av företagen i form av självreglering för att de inte ska riskera att straffas för vårdslös finansiering av mutbrott, enligt 10 kap 5 e § BrB.

2. Internationell mutbrottsreglering

2.1 Inledning

I det här kapitlet kommer de för Sveriges del mest uppmärksammade internationella regleringarna att behandlas översiktligt. Jag kommer bland annat att ta upp deras innehåll och vilka krav de ställer på sina medlemsländer vad gäller implementering.

2.2 Internationella konventioner

De ledande organisationerna mot korruption på marknaden är framförallt OECD, Världsbanken, FN, EU, Europarådet samt olika icke-statliga organisationer. Under 1970-talet spreds vetskapen om att multinationella företag använde sig av mutor för att göra bättre affärer i utvecklingsländer och tredje världen.²⁰ Samtidigt kom Internationella handelskammaren, International Chamber of Commerce (ICC), med en rapport som beskrev korruptionen i världen som ett växande globalt problem.²¹ Korruptionen förväntades öka de kommande åren vilket skulle leda till försämrad handel samtidigt som antalet multinationella företag ökade på grund av ökad rörlighet för företag, personer, varor, tjänster och kapital bland annat inom EU. Detta ledde till en internationell vetskap som var början på ett internationellt samarbete för att motverka korruption i världen. I slutet på 90-talet ökade antalet internationella konventioner mot korruption hastigt som ett led i att bekämpa den organiserade brottsligheten. USA var det land som först införde lagstiftning som förbjöd korruption. År 1977 infördes i USA the Foreign Corrupt Practises Act (FCPA). FCPA var resultatet av två stora korruptionsskandaler som ägde rum i USA under 1970-talet, nämligen Watergateaffären²² och Lockheedaffären.²³

---

²⁰ SOU 2010:38 sid. 107

²¹ Rapporten ledde till uppförandekoden (ICC Rules of Conduct to Combat Extortion and Bribery in International Business Transactions)

²² En politisk skandal under 1972-74 som slutade med att den amerikanske presidenten Richard M. Nixon tvingades avgå tillsammans med flertalet anställda i Vita Huset.

²³ Lockheedaffären var ett flertal mutskandaler som uppdagades 1975-76 och som involverade den amerikanska flygplanstillverkaren Lockheed Corporation och regeringsmedlemmar och högre tjänstemän i Västtyskland, Italien, Nederländerna och Japan.

FN konventionen mot korruption från 2005 har också haft en stor betydelse i det internationella arbetet mot korruption. Artikel tolv i konventionen reglerar medlemsstaternas ansvar för att förhindra korruption inom den privata sektorn. FN uppmanar företagen att skärpa den finansiella kontrollen, framförallt förbud mot ”off the books” konton och mot skatteavdrag för otillåtna förmåner. I Europa antog Europeiska Unionen, EU, en konvention år 1995 med syfte att skydda Europas gemensamma finansiella intresse. Den fick namnet bedrägerikonventionen. Konventionen innehåller bestämmelser som kriminaliserar korruption, framförallt givande av muta till nationella tjänstemän inom EU, något som allvarligt anses skada Europas finansiella intressen. Artikel tre i konventionen handlar om straffrättsligt ansvar för företagsledare och syftar till att företagsledare eller andra personer med befogenhet att fatta beslut eller utöva kontroll inom företaget skall kunna hållas straffrättsligt ansvariga enligt konventionen. Bedrägerikonventionen har kompletterats med bland annat ett första tilläggsprotokoll rörande korruption som har ratificerats av Sverige och därefter även införlivats i svensk rätt. Sverige har även tillträtt det andra tilläggsprotokollet som bland annat innebar ändringar i brottsbalken för att Sverige skulle uppfylla de krav som följde av protokollet.²⁴ Europarådet har två konventioner som syftar till att bekämpa korruption, en straffrättslig konvention mot korruption²⁵ och en civilrättslig konvention mot korruption.²⁶ Det ligger i ländernas intresse att implementera konventionerna från de organ där de är medlemmar. De fungerar som riktlinjer och verktyg vid landets lagstiftning mot mutbrott. Således är de inte tvingande men de ger underlag för vad som ses som ”god affärsed” om de tillämpas. Sverige har tillträtt OECD-konventionen, EU:s bedrägerikonvention och båda tilläggsprotokollen samt Europarådets bägge konventioner.

OECD förespråkar straffansvar för företag d.v.s. att juridiska personer ska kunna hållas ansvariga för korruptionsbrott.²⁷ Sverige hade fram till 2012 valt att inte implementera ett straffansvar för företag till skillnad från de 28 av OECD:s totalt 34 medlemsländer, som har implementerat någon form av straffansvar för företag.²⁸ De flesta av de 28 länderna har till och med vidgat straffansvaret för företag till att vara ett generellt ansvar istället för att endast

---

²⁴ Prop. 2000/01:133, *Tillträde till andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen* sid. 4

²⁵ ETS nr 173

²⁶ ETS nr 174

²⁷ Detta framgår framförallt av artikel 2 och 18 i OECDs antikorrptionskonvention.

²⁸ OECD-länder som år 2012 tillämpar någon form av straffrättsligt ansvar för företag är Australien, Belgien, Chile, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Holland, Irland, Island, Israel, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Mexiko, Norge, Nya Zeeland, Polen, Portugal, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sydkorea, Ungern, USA, Österrike. Länder där företag inte kan åtalas är Grekland, Sverige, Tjeckien, Turkiet och Tyskland. För landrapporter, se Nationella implementeringsåtgärder av OECD-konventionen,

vara ett företagsansvar vid korruptionsbrott. Ett företagsansvar leder till att inte endast de högsta befattningshavarna hålls ansvariga utan att andra anställda inom företaget, exempelvis mellan- och underchefer, kan hållas ansvariga om de har främjat mutbrott.²⁹ Den svenska lagstiftningen har genom införandet av straffet vårdslös finansiering av mutbrott närmat sig OECDs krav genom att straffbelägga företag i de fall företag använder sig av mellanhänder och därmed främjar mutbrott.³⁰

OECD har haft stor betydelse för medlemsländerna främst tack vare sin stränga övervakning. Organisationen övervakar tillämpningen av sin antikorrup­tion-konvention i de länder som undertecknat konventionen genom OECD:s anti-korrup­tionsrapport. Granskningen sker i tre steg där OECD undersöker om medlemsstatens regler överensstämmer med konventionens bestämmelser, hur reglerna efterlevs i praktiken och om landet har implementerat riktlinjer och rekommendationer. OECD ställer krav på att landets lagstiftning mot korruption skall innehålla sanktioner som är effektiva, proportionella och avskräckande för företag. Enligt utvärderingen av Sverige som slutfördes i juni 2012 var Sveriges lagstiftning inte tillräckligt kraftfull.³¹ OECD ansåg att maximumsanktionen genom företagsbot om 10 miljoner kronor inte var tillräckligt avskräckande för företag. Hård kritik riktades mot att Sverige saknade lagstiftning som innebar att företag kunde straffas för brott men framförallt mot att det svenska rättsväsendet inte lyckats döma ett enda företag till företagsbot för korruptionsbrott eller lyckats meddela en enda fällande dom för internationellt korruptionsbrott. Det enda fall rörande givande av muta till utländsk tjänsteman som av-dömts i svensk domstol är fallet med två konsulter som betalade handläggare vid Världsbanken omkring 1,5 miljoner SEK för att få kontrakt på biståndsprojekt som finansierades av Sida. Detta skedde mellan åren 1997-1999 innan straffbestämmelserna för grovt givande av muta hade införts. De dömdes således för bestickning till fängelse i 1 år och 6 månader respektive 1 år. Mottagarna i Världsbanken gick fria från straff.³²

2.3 Svensk lagstiftning har internationell räckvidd

Svensk lagstiftning har internationell räckvidd på det sättet att den täcker även mutbrott som begåtts utomlands. Svensk medborgare som begår mutbrott utomlands, förutsatt att

---

²⁹ Drewert, Joanna, *Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption?* sid. 192

³⁰ Drewert, Joanna, *Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption?* sid. 203

³¹ OECDs utvärdering slutfördes innan den nya lagstiftningen trädde i kraft i juli 2012.

³² Svea HovR mål B 831-04/2005

handlingen är av brottslig karaktär i även det landet, kan straffas enligt svensk rätt med stöd av 10 kap 5 a b § § BrB. Det är straffbelagt i Sverige även för utländsk arbetstagare eller uppdragstagare att mottaga otillbörlig förmån, godta löfte om eller begära otillbörlig förmån i Sverige oberoende om personen är i civil tjänst eller offentlig tjänst.³³ Har mutbrottet begåtts utomlands måste rekvisitet dubbel straffbarhet vara uppfyllt för att svensk domstol ska vara behörig att döma. Kraven för dubbel straffbarhet återfinns i 2 kap 2 § BrB som innehåller den aktiva personalitetsprincipen och återger kraven på att ”brottslingen” är svensk medborgare, har hemvist i Sverige eller är en person som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här eller har medborgarskap i något av de länder som nämns i paragrafen.³⁴ Om kraven på dubbel straffbarhet uppfylls är svensk domstol behörig att döma men får ej döma strängare påföljder än vad det lands lagstiftning, där brottet begåtts, hade dömt som strängaste påföljd. Är brottet ansvarsfritt enligt lag i gärningslandet så är böter det strängaste straffet en svensk domstol kan döma ut.

---

³³ Prop. 2011/12:79 sid. 43

³⁴ Av 2 kap 2 § BrB brott utom riket framgår även att utlänning utan hemvist i Sverige, som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här i riket eller som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och finns här, eller av annan utlänning som finns här i riket och på brottet enligt svensk lag kan följa fängelse i mer än sex månader har uppfyllt kraven på dubbel straffbarhet.

3. Svensk lagstiftning om mutor

3.1 Inledning

Den svenska lagstiftningen om mutor har ett övergripande syfte att främja en öppen och saklig konkurrens i affärlivet och underlätta för sunda metoder för påverkan i samhället.³⁵ Mutbrott regleras i svensk lagstiftning framförallt i 10 kap BrB. Tagande och givande av muta samt de grövre brotten, grovt tagande och grovt givande av muta regleras i 10 kap § 5 a, b och c i BrB. Handel med inflytande, det vill säga mutbrott som sker utan tjänstesamband för att påverka beslut inom myndighetsutövning eller offentlig upphandling, regleras i 10 kap 5 d § BrB. Det finns vidare regler om korruptiv marknadsföring i marknadsföringslagens generalklausul om otillbörlig marknadsföring 4 § lag 2008:486. Brottsbalkens regler och marknadsföringslagens regler kompletterar varandra och kan även tillämpas på ett och samma förfarande. Marknadsföringslagens generalklausul gör det möjligt att straffa korrupt gärning utan att någon skada eller effekt uppstår.³⁶ Marknadsföringslagens regler behandlas ej vidare i uppsatsen.

Intresset för att bekämpa korruption har ökat kraftigt i Sverige. Några av åtgärderna förutom den nya lagstiftningen är en ny enhet, Riksenheten mot korruption, som handlägger samtliga ärenden om mutbrott i Sverige sedan juli 2003. Polisen har även en speciell nationell korruptionsgrupp (NKG) sedan 2012 för att kunna bekämpa korruptionsbrott mer effektivt och mer samordnat.³⁷

Det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott, har genom uttalanden i förarbetena kopplats till företagets självreglering.³⁸ Det blir därför viktigt att klargöra detta samband. Den uppförandekod och andra soft law instrument som blivit tongivande i detta sammanhang behandlas närmare i kapitel 4.

---

³⁵ Cars, Thorsten, *Korruption*, sid. 12

³⁶ Cars, Thorsten, *Mutbrott och korrupt marknadsföring*. Inledning.

³⁷ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 14

³⁸ Prop. 2011/12:79 sid. 54 och 57, se även SOU 2010:38 sid. 93

3.2 Vad utgör otillbörlig förmån?

Svensk mutbrottslagstiftning förutsätter att någon givit eller mottagit en ”otillbörlig förmån”. Vad som utgör en otillbörlig förmån skall bedömas utifrån samtliga omständigheter som omger gärningen. Det skall framgå objektivt sett att mottagandet av förmånen är ägnat att påverka utförandet av en speciell uppgift eller kan ses som en belöning för hur uppgiften utförts.³⁹ Med andra ord är otillbörligheten kopplat till förmånen.⁴⁰ Muta kan föreligga när arbetstagaren eller uppdragstagaren som mottagit förmånen eller löfte om förmånen har åsidosatt sina åtaganden eller haft för avsikt att göra det.⁴¹ Det vill säga att personen som mottager förmånen på grund av förmånen påverkas eller riskerar att påverkas att göra undantag i sitt arbete jämfört med hur personen annars skulle ha hanterat situationen. Det kan till exempel vara så att genom mottagandet av förmånen godkänner representanten från det företaget en affär som annars kanske inte skulle ha kommit till utförande. Ett annat exempel är att en förmån ges till en inköpare på ett företag varefter företaget i fråga inköper varor från företaget som givit förmånen, vilket inte skulle ha skett om förmånen inte givits till inköparen.

Till otillbörlig förmån räknas förmån som arbetstagaren erhållit löfte om eller begär för att genomföra arbetsuppgiften eller uppdraget. Ett rekvisit är att förmånen skall ha skett i samband med utförandet av uppgiften och varit ägnad att påverka hur uppgiften utförts, det så kallade tjänstesambandet. Det får inte vara en förmån som givits i ett vänskapsförhållande och som inte kan kopplas till ett tjänstesamband.⁴² Värdet på förmånen är också viktigt att ta i beaktande. En otillbörlig förmån kan föreligga även när det handlar om förmån av mindre värde men som utgör en förmån av personligt värde för mottagaren. En gåva av obetydligt värde bör ej anses som muta utan bör ses som ett uttryck för artighet. Däremot kan en gåva som mottages trots mottagarens medvetenhet om att högsta ledningen misstycker till att gåvan mottages utgöra en otillbörlig förmån.⁴³ Om en mellanman erbjuder muta men omedelbart avböjer erbjudande om muta skall han undgå ansvar för mutbrott. Genom öppenhet kan även en mellanman undgå ansvar nämligen om mellanmannen har sökt högsta ledningens godkännande av förmånen innan han mottaget den.

---

³⁹ Prop. 2011/12:79 sid. 43

⁴⁰ Prop. 2011/12:79 sid. 43 och sid. 27

⁴¹ Prop. 2011/12:79 sid. 44

⁴² Prop. 2011/12:79 sid. 43

⁴³ Prop. 2011/12:79 sid. 44

När det gäller att avgöra vad som skall anses vara otillbörlig förmån kan viss vägledning hämtas i Skatteverkets allmänna råd om vad som anses vara avdragsgillt för företag. Om något anses vara skattemässigt avdragsgillt bör det inte anses utgöra en muta. Skatteverket införde första gången år 1995 rekommendationer om vad som ansågs vara avdragsgilla representationskostnader för företagen. I dem framgick att representation endast fick förekomma i samband med förhandlingar och extra försiktighet borde tas vid återkommande representation med en och samma person. Där angavs också skäliga belopp för hur mycket en externrepresentation i form av en lunch fick lov att kosta (180kr exklusive mervärdesskatt). Även det skäliga beloppet för en representationsgåva, internrepresentation i form av personalfester eller jubileumsgåvor var 180 kr.⁴⁴ Dessa *Riksskatteverkets rekommendationer m.m. om avdrag för utgifter för representation m.m.* upphörde att gälla 1998 då de ersattes av nya bestämmelser⁴⁵ där det skäliga beloppet för representation uppgavs till 90 kr istället för de tidigare 180kr. Dessa ersattes år 2005 av *Skatteverkets allmänna råd* som fortfarande gäller och fungerar som vägledning för företag.⁴⁶ Enligt *Skatteverkets allmänna råd* skall representation anses avdragsgill om representationen ingår som ett led i förhandlingarna. Där anges också vad som anses vara skäligt belopp för representationsgåvor, lyxbetonad representation, styrelsesammanträde, jubileum och invigning av anläggning m.m. Dessa rekommendationer är till för att vägleda vid tillämpningen av Inkomstskattelagen (1999:1229) och mervärdesskattelagen (1994:200) men kan även ge viss vägledning ifråga om värdet på en förmån när det gäller att avgöra otillbörligheten vid bedömningen av om ett korruptionsbrott eventuellt föreligger.

3.2.1 Rättspraxis avseende otillbörlighetsrekvisitet

För att tydliggöra innebörden av vad som är att betrakta som otillbörlig förmån kan viss ledning erhållas i rättspraxis. Praxis ger framförallt ledning vad gäller värdet på förmånen, vem den ska vara riktad mot samt om tjänstesamband. I NJA 2008 s.705 bjöds en landshövding med på en älgjakt. Landshövdingen åtalades för mutbrott och VD i bolaget som hade bjudit henne åtalades för bestickning. I en landshövdingens arbetsuppgifter ingår förvaltning av älgar i länet och landshövdingen var även i detta fall regeringens särskilda

---

⁴⁴ Skatteverket, RSV S 1996:11, *Riksskatteverkets rekommendationer m.m. om avdrag för utgifter för representation m.m.*

⁴⁵ Skatteverket, RSV S 1997:2, *Riksskatteverkets rekommendationer om avdrag för utgifter för representation m.m.*

⁴⁶ Skatteverket, *Skatteverkets allmänna råd*

utredare för att se över och utvärdera den svenska skogspolitiken. Ett tjänstesamband ansågs finnas då landshövdingen hade kontakt med bolaget i båda dessa roller och bolaget ansågs kunna gynnas av det. Tingsrätten ansåg att förmånen var otillbörlig och fällde båda två. Hovrätten friade dock båda två på grund av att landshövdingen har i uppgift att verka som ”länets hövding” vilket innebär att personen skall utgöra en länk mellan företag och offentliga att en landshövding ska hålla sig uppdaterad om utvecklingen i länet samt att en landshövding också ska representera vid olika arrangemang. Hovrätten ansåg alltså att tjänstesamband inte förelåg mellan jaktförmånen och tjänsteutövningen. HD friade båda två på grunderna att landshövdingen inte har den möjlighet att fatta beslut så som en myndighet har. Landshövdingens beslutsfattande ansågs underliggande andra statliga chefers i det att representation utgör större delen av landshövdingens arbete. HD ansåg visserligen att värdet på förmånen inte var obetydligt men att den inte var ägnad att påverka landshövdingen i hennes tjänsteutövning. HD ansåg det tvärtom naturligt och legitimt att landshövdingen medverkade i den aktuella älgjakten.

Rättsfallet NJA 1993 s.593 ger exempel på att det kan anses utgöra en otillbörlig förmån att rikta förmånen till speciellt utvalda personer. Ett företag tog kontakt med enskilda arbetstagare och mot att de beställde företagets produkter erbjöds de en freestyle i gåva. Förmånen var ägnad att påverka arbetstagarna att göra en beställning de eventuellt inte hade gjort i annat fall. Förmånen ansågs dessutom vara av betydligt värde då flera arbetstagare antog erbjudandet. HD fann företaget skyldigt till mutbrott och ansåg erbjudandet utgöra en otillbörlig förmån då det var riktat direkt till arbetstagarna.

I ett annat fall mutades besiktningsmän från bilprovningen av anställda vid bilföretag som regelbundet besiktigade fordon vid bilprovningen, genom att ta emot alkohol och genom erbjudande om att få köpa alkohol från Tyskland till inköpspris.⁴⁷ HD ansåg förmånerna otillbörliga eftersom de var ägnade att påverka besiktningsmännen i deras tjänsteutövning. Förmånerna var av obetydligt värde men förmånerna gavs frekvent och genom att det var ett upprepat beteende ansåg HD att värdet inte hade någon betydelse. Tjänstesamband ansågs föreligga då parterna endast hade kontakt genom den tjänst besiktningsmännen erbjöd. Hade de varit vänner hade utfallet kunnat vara ett annat. I ett annat rättsfall gavs en vinkyl till en offentlig försvarare från hans klients son. I detta fall bedömde HD att ett mutbrott inte hade

---

⁴⁷ NJA 2008 s. 812

ägt rum på grund av att sonen och försvararen haft en vänskaplig relation sedan flera år och ofta gett varandra gåvor till ett värde av maximalt 15 000kr.

Om en förmån är otillbörlig eller inte avgörs utifrån samtliga omständigheter, till exempel utifrån värdet på förmånen, av vilken anledning den ges till personen om den var ägnad att påverka beslutsfattandet/tjänsteutövandet eller om parterna har en vänskapsrelation, om förmåner utdelades kontinuerligt. Vilka mottagarens arbetsuppgifter är och om personen ifråga har möjlighet att påverka hur en uppgift utförs eller hur beslut fattas tillmäts också betydelse.

3.3 Internationella affärsförbindelser.

Lagstiftningen mot korruption ser olika ut i olika länder. I vissa länder är lagstiftningen nästan obefintlig och den som tar eller ger mutor förblir där ofta ostraffad. Det är till och med frekvent förekommande att ge och ta mutor för att nå politiskt inflytande och ekonomiska fördelar i de länderna. I de flesta länder är korruption emellertid ett kriminellt agerande. De inhemska reglerna försvårar för transnationella företag. Företag kan tvingas ”att ta seden dit de kommer” vilket innebär att de kan tvingas att ta emot gåvor från det andra företaget i det andra landet för det hade varit oartigt att säga nej och därav försvåra affärsförbindelsen. En sådan gåva bör förslagsvis godkännas av företagets ledning och eventuellt returneras om ledningen anser att gåvan är otillbörlig. Att som arbetstagare eller uppdragstagare ”ta seden dit man kommer” och begära muta från det andra företaget skall anses straffbart.⁴⁸

3.4 Vårdslös finansiering av mutbrott

Flera olika ändringar i den svenska mutbrottslagstiftningen infördes genom reformen 2012. I denna uppsats tar jag fasta på den ändring som på många sätt kan ses som den principiellt viktigaste, nämligen det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott. Genom denna nya lagregel ges nu möjligheten att i svensk rätt straffa företag genom att ansvar läggs på fysiska personer som ansvarar för företagets verksamhet.⁴⁹ Tidigare kunde företag endast åläggas företagsbot.

---

⁴⁸ Cars, Thorsten, *Korruption*, sid. 28

⁴⁹ Prop. 2011/12:79 sid. 36 och 49

Regleringen 10 kap 5 e § BrB lyder som följer:

”En näringsidkare som tillhandahåller pengar eller andra tillgångar åt någon som företräder näringsidkaren i en viss angelägenhet och därigenom av grov oaktsamhet främjar givande av muta, grovt givande av muta eller handel med inflytande enligt 5 d § i den angelägenheten döms för vårdslös finansiering av mutbrott till böter eller fängelse i högst två år. Lag (2012:301)”

Den här paragrafen ger möjlighet att straffa den som försett en mellanhand, varmed också avses en anställd, med finansiering och genom grov oaktsamhet exempelvis i form av bristfällig kontroll, bidragit till att mellanhanden har begått mutbrott. Den som förser en mellanhand med finansiering skall vara näringsidkare och hit räknas också varje person i företaget som ingår i en formellt avgränsad verkställande ledning inom företaget eller som genom delegation i praktiken har bestämmanderätt.⁵⁰ Det krävs att näringsidkarens förfarande kan klassas som grovt oaktsamt för att brott ska föreligga. Näringsidkaren ska med andra ord ha varit så oaktsam, haft så bristfällig kontroll att han på ett ”grovt” sätt avvikit från normalt aktsamt beteende i den aktuella situationen.⁵¹ Näringsidkaren måste inte medvetet genom uppsåt ha bidragit till mutbrott, då kan det bli tal om medverkan till mutbrott. Det räcker med att han tillhandahåller exempelvis en anställd, konsult eller ett dotterbolag finansiering i form av pengar eller andra tillgångar och därmed grovt oaktsamt främjat att den anställde, konsulten eller dotterbolaget sedan begår ett mutbrott.⁵² De andra fallen av mutbrott, tagande av muta samt givande av muta, är uppsåtliga brott. Vårdslös finansiering av mutbrott kräver inte uppsåt utan endast grov vårdslöshet. Åklagaren har bevisbördan för att visa att näringsidkaren på grund av bristfällig kontroll genom grov oaktsamhet har medverkat till att mutbrott begåtts.⁵³ Lagstiftningen har även en internationell räckvidd då den också omfattar mutbrott utomlands.⁵⁴

---

⁵⁰ Prop. 2011/12:79 sid. 49

⁵¹ Prop. 2011/12:79 sid. 50

⁵² Prop. 2011/12:79 sid. 36

⁵³ Prop. 2011/12:79 sid. 37

⁵⁴ Prop. 2011/12:79 sid. 57 se även avsnitt 2.3 ovan.

3.4.1 Berörda parter

Brottet vårdslös finansiering av mutor förutsätter agerande från åtminstone tre parter, närmare bestämt 1) företagets representant (i lagen kallad "näringsidkaren") 2) den som förses med "finansieringen" (i lagen kallad "någon som företräder näringsidkaren") och 3) den som tar emot mutan. Näringsidkaren är den som genom vårdslös finansiering har främjat ett mutbrott som har begåtts av den som förses med finansieringen och sen förutsätts att det är en tredje person som har erhållit förmånen. Brottet tagande och givande av muta förutsätter två gärningsmän, en mutgivare och en muttagare. För brottet vårdslös finansiering av mutbrott är det endast näringsidkaren som kan hållas ansvarig. De andra två, mutgivaren och muttagaren kan bli ansvariga för givande av muta respektive tagande av muta. Vårdslös finansiering av mutbrott förutsätter ett fullbordat mutbrott, till exempel givande av muta för att näringsidkaren skall dömas för vårdslös finansiering av mutbrott.

För att vårdslös finansiering av mutbrott skall föreligga krävs som nyss sades att ett fullbordat brott har begåtts, exempelvis givande av muta enligt 10 kap 5 b § BrB. Enligt paragrafen om givande av muta gäller att "den som lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån i fall som avses i 5 a § döms för *givande av muta*" detta innebär att ett fullbordat brott föreligger då någon har utlovat eller erbjudit muta. Givande av muta innefattar även de fall då en person skickar en förmån med post eller bud. Det ställs inga krav på att mottagaren har mottagit eller accepterat förmånen, endast att den är översänd. Det ställs inte heller några krav på att personen vid tillfället skall vara anställd vid företaget utan givande av muta kan ske innan personen tar anställning eller efter personen har avslutat sin anställning vid företaget.⁵⁵

3.4.2 Närmare om vem som omfattas av begreppet "näringsidkare"

Enligt 10 kap 5 e § BrB om vårdslös finansiering av muta avser straffbestämmelsen "näringsidkare". Med näringsidkare menas inte endast den som själv driver näring utan också den som har bestämmanderätt och genom ställföreträdarskap eller liknande har rätt att företräda bolaget. Även person som är ansvarig för viss uppgift i en näringsverksamhet räknas som näringsidkare i lagens mening.⁵⁶ Av förarbetena till lagen framgår att personen skall ingå i en formellt avgränsad verkställande ledning hos en juridisk person eller genom delegation i

---

⁵⁵ Prop. 2011/12:79 sid. 45

⁵⁶ Prop. 2011/12:79 sid. 49 och 76

praktiken har bestämmanderätt.⁵⁷ Det kan vara en person som genom val, förordnande, plikt eller avtal har åtagits att genomföra uppdraget.⁵⁸ Straffbarhet kräver att ansvaret kan åläggas någon fysisk person. Paragrafen om vårdslös finansiering av mutbrott ger möjlighet att straffa den ansvarige företrädaren. Lagstiftaren har lagt ansvaret på den person som genom grov oaktsamhet främjat mutbrottet.

3.4.3 ”Företräder näringsidkaren”

Mottagaren av pengarna eller tillgångarna enligt paragrafen ska vara person som företräder näringsidkaren i en given situation. Det kan vara en anställd i företaget, i ett dotterbolag eller en agent men även en person som näringsidkaren arvoderar som en konsult.⁵⁹ ”Företrädaren” ska ha begått mutbrott som kräver uppsåt; för straffansvar för den personen räcker det således inte med grov oaktsamhet.⁶⁰ Personen skall ha lämnat, utlovat eller erbjudit en otillbörlig förmån. Företrädaren eller mellanmannen som mottager de finansiella medlen och begår brottet kan ha varit medveten om gärningens resultat men genom likgiltighet bidraget till att brottet begåtts. Det fullbordade brottet skall alltså vara täckt av åtminstone s.k. likgiltighetsuppsåt. Då brottet vårdslös finansiering av mutbrott förutsätter att näringsidkaren genom vårdslös finansiering främjat att någon som företräder honom har begått mutbrott, rör regleringen givande av muta och inte tagande av muta. Även brottet handel med inflytande enligt 10 kap 5 d § BrB, som inte behandlas här, kan utgöra grund för vårdslös finansiering av mutbrott.

Brottet kan även klassificeras som grovt givande av muta. Om man ser till förarbetena till bestämmelserna i 10 kap 5 c § BrB angående grovt tagande och grovt givande av muta så ges kriterierna för vad som är att anses som grovt. Det är framförallt fyra omständigheter som ligger till grund för grovt mutbrott och den första omständigheten är om personen i fråga har en särskilt ansvarsfull ställning. Exempelvis om mutbrottet har involverat personer med central beslutsfattningsfunktion i regering eller riksdag skall brottet anses vara grovt. I affärer som involverar personer med högre myndighetsställning är det extra viktigt att företaget vidtar extra försiktighetsåtgärder för att undgå mutbrott. Har förmånen ett betydande värde eller sker kontinuerligt så anses den också utgöra ett grovt mutbrott. Den sista omständigheten

---

⁵⁷ Prop. 2011/12:79 sid. 49 och 76

⁵⁸ Prop. 2011/12:79 sid. 43

⁵⁹ se Prop. 2011/12:79 sid. 12 för komplett lista för vem som omfattas av begreppet arbetstagare.

⁶⁰ Prop. 2011/12:79, sid. 49

som gör mutbrottet grovt är om gärningen har skett genom exempelvis falska handlingar eller vilseledande bokföring. En person som på ett väldigt hänsynslöst sätt utnyttjat någons beroendeställning och på så vis åsamkat sin huvudman stor ekonomisk eller förtroendemässig skada skall anses skyldig till grovt givande av muta.⁶¹

Enligt Brottsförebyggande rådets rapport visar statistiken att det är vanligast att gärningspersonen i den privata sektorn har en högre befattning medan i den statliga sektorn har oftast personen en befattning som tjänsteman på en lägre och mellannivå, exempelvis handläggare, chefer på låg eller mellannivå.⁶² Det framgår också av rapporten att det är vanligt förekommande att det är en man i medelåldern som är välutbildad, arbetar som mellanchefer eller med ekonomi, inte sällan har jobbat inom företaget en längre tid samt inte har straffats för något tidigare.

3.4.4 "Muttagaren"

Tagande av muta sker då någon tar emot, godtar ett löfte eller begär en otillbörlig förmån för att utföra arbetet. En muta ges i regel för att otillbörligt påverka ett beslut då den som mottager mutan i regel har en beslutsfattande position eller har inflytande över beslutsprocessen. Enligt Brottsförebyggande rådets sammanställning har den som tar emot mutan ofta en anställning som ger honom möjlighet att påverka leverantörer, inköp, upphandling eller innehåll i avtal.

3.4.5 "Tillhandahålla"

Enligt 10 kap 5 e § BrB krävs att näringsidkaren "tillhandahåller" pengar eller andra tillgångar. Med "tillhandahåller" menas i dess enklare form att mellanmannen på ett eller annat sätt får tillgång till egendom som kan användas som muta. Egendomen kan ta olika form exempelvis, pengar i form av kontanter eller checkar, föremål i form av vinflaskor, fruktkorgar eller blommor eller evenemang och resor.⁶³ Av propositionen framgår att med tillhandahålla menar lagstiftaren också att näringsidkaren ställer en förmögenhetsmassa till

---

⁶¹ Prop. 2011/12:79 sid. 47

⁶² BRÅ, Rapport 2013:15, tabell 13, sid. 52

⁶³ Enligt BRÅ är det vanligast förekommande med mutor med endast ekonomiskt värde, i 63 % av fallen anmälda till Riksenheten handlar mutan om pengar i form av kontanter, arv, värdecheckar, presentkort, arvoden, sponsring, provision, bonusprogram och gratifikationer. BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 37

någons förfogande exempelvis en kassa eller ett konto.⁶⁴ I dagens samhälle förekommer det ofta företagskort för företagets inköp och utlägg, ett konto- eller kreditkort som är kopplat till ett företagskonto. Kan näringsidkaren då anses ansvarig för mutbrott om han håller sina anställda med ett företagskort? Näringsidkaren ställer en förmögenhetsmassa till någons förfogande men skall han anses vara grovt oaktsam och borde ha förstått att pengarna skulle kunna användas till mutbrott? Här blir det avgörande vilka försiktighetsåtgärder som företaget vidtar när de tillhandahåller ett företagskort. Om företrädaren begår mutbrott med hjälp av finansiering som han eller hon har tillgång till genom pengar på ett företagskort där kontrollen är bristfällig, kan detta förmodligen utgöra straffansvar för näringsidkaren.⁶⁵ Det framgår av propositionen att tillhandahållandet av pengarna, som företrädaren har tillgång till eller på något annat sätt gjorts tillgängliga för företrädaren, måste ha främjat givandet av muta för att straffansvar skall kunna komma ifråga. Att ge en anställd tillgång till ett företagskort som ger möjlighet att utnyttja företagets bankkonto och som därmed gör mutbrott möjligt kan komma att medföra straffansvar för näringsidkaren.

”Andra tillgångar” kan vara sådant som kan uppfylla kriterierna för otillbörlig förmån. Det kan exempelvis vara en dyr vinflaska, andra saker av ekonomiskt eller personligt värde eller erbjudande om ett teaterbesök ställt till en viss person. Ett företag som utan särskilda försiktighetsåtgärder har överlämnat pengar eller andra tillgångar till den person som företräder företaget som gjort mutbrott möjligt, skall anses ha agerat grovt oaktsamt och riskerar därmed att straffas för vårdslös finansiering av mutbrott.⁶⁶ Detta gäller framför allt om företrädaren skall göra affärer i ett land där mutor frekvent förekommer.

3.4.6 ”Tjänstesamband”

Det skall finnas ett samband mellan den otillbörliga förmånen och den anställning personen som mottager mutan har för att det ska anses att förmånen gavs för att otillbörligt påverka mottagaren i utförandet av hans arbetsuppgifter. Kan mutgivaren genom den otillbörliga förmånen ha inflytande på mottagarens sätt att utföra sina arbetsuppgifter är rekvisitet tjänstesamband är uppfyllt.⁶⁷ Har förmånen givits uteslutande på grund av personernas

---

⁶⁴ Prop. 2011/12:79, sid. 49

⁶⁵ SOU 2010:38 sid. 240

⁶⁶ SOU 2010:38 sid. 165

⁶⁷ Prop. 2011/12:79, sid. 43

vänskaps- eller bekantskapsförhållande skall förmånen inte anses ha givits för att påverka personen och därmed föreligger inte något tjänstesamband.⁶⁸

3.4.7 "Grov oaktsamhet"

Straffrätten laborerar med olika grader av vårdslöshet. Brottet vårdslös finansiering av mutbrott kräver, som flera gånger framhållits, grov vårdslöshet. Vad som utgör grov oaktsamhet av en näringsidkare kan vara svårt att fastställa. Mycket handlar om kontroll och att ha system för kontroller på plats i företaget, med speciell fokus på övervakning. Oaktsamhet kan ta uttryck på olika sätt. En näringsidkare kan till exempel anses vara oaktsam om han inte vidtar försiktighetsåtgärder när han bedriver verksamhet i ett korrupt land eller inte undersöker vad en anställd gör med tillgångarna han ställer till dennes förfogande. Företag anlitar ofta lokala agenter i de länder där de önskar utveckla sin verksamhet. Om företaget då inte vidtar försiktighetsåtgärder när det anlitar en agent, framför allt i de fall företaget önskar utveckla verksamheten i ett land som anses vara korrupt, kan företaget komma att hållas ansvarigt för vårdslös finansiering av mutbrott. Ett exempel på grov oaktsamhet som framgår av förarbetena är om en näringsidkare överför tillgångar av ett betydande värde till en företrädare utan att undersöka vad företrädaren skall använda pengarna till.⁶⁹ Näringsidkaren bör då inte anses ha vidtagit de försiktighetsåtgärder som han borde ha gjort.

En näringsidkare som inte vidtagit de försiktighetsåtgärder som han borde ha gjort och som inte gjort vad som kan begäras av honom i den givna situationen anses vara oaktsam, eller som man också säger culpös. Man talar om culpa in vigilando, det vill säga vårdslöshet i övervakningen och kontrollen. Detta föreligger då företagsledare eller beslutsfattare har åsidosatt sin tillsyns- eller kontrollskyldighet. Finns det anledning för näringsidkaren att i den givna situationen iaktta och agera aktsamt skall han anses ha agerat oaktsamt om det föreligger avvikelse från det beteendet. Han har då genom underlåtenhet och försummelse bidragit till att mutbrottet har utförts. Det krävs således inte att gärningen skall ha skett med uppsåt, dolus. Om uppsåt däremot förelegat kan näringsidkaren dömas med stöd av 23 kap 4 § BrB för medverkan till brott.

---

⁶⁸ Se även avsnitt 3.2.1 ovan för praxis angående rekvisitet tjänstesamband.

⁶⁹ SOU 2010:38 sid. 240

Ett företag som vidtagit adekvata procedurer för att förhindra mutbrott skall inte anses ha agerat grovt oaktsamt utan snarare aktsamt och kan således inte dömas för vårdslös finansiering av mutbrott. Här kan bland annat den näringslivskod som beskrivs i nästa kapitel få betydelse.

4. Soft law och självreglering

4.1 Inledning

I det här kapitlet följer en redogörelse av begreppet självreglering och olika soft law regleringar, det vill säga vägledande dokument med riktlinjer på hur företagen kan förebygga och minska risken för korruption. Det är väl etablerade organisationer som har publicerat riktlinjer och rapporter för att vägleda företag till en korruptionsfri verksamhet. Först och främst är det Institutet mot mutor som bistår med den svenska näringslivskoden som är ett komplement till den svenska lagstiftningen. Vidare har vi The Bribery Act 2010 som är ledande på området vad gäller mutbrottslagstiftning och har påverkat många länder till att ta efter lagstiftningen. I samband med den lagstiftningen utgavs ett vägledande dokument för företag att förhindra korruption vid namn, ”*Guidance about commercial organisations preventing bribery*”. Till sist följer Brottsförebyggande rådets rapport om svenska korruptionsbrott. Den rapporten innehåller statistik om korruptionsbrott i Sverige och riktlinjer riktade mot företag att bekämpa korruption.

4.2 Begreppet självreglering

Självreglering kallas sådan reglering som företag och andra organisationer, i form av uppförandekoder och liknande, själva formulerar. Vad gäller lagstiftningen om mutbrott har denna genom förarbetena ”fyllts ut” genom självreglering. Den svenska näringslivskoden (här kallad ”Koden”) om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet är en del av näringslivets självreglering.⁷⁰ Koden har formulerats av och förvaltas av Institutet mot mutor som är en ideell näringslivsorganisation. När lagstiftaren sammankopplar lagstiftning med koder brukar man tala om lagstiftad självreglering eller samreglering (co-regulation).⁷¹ Koden är frivillig för företagen att implementera. Institutet mot mutor skriver inledande i Koden att ”målsättningen med denna kod är att etablera en etisk standard genom vilken näringslivet ställer högre krav på sig självt än vad den svenska mutlagstiftningen gör.” Den syftar snarare till att få företagen att vilja engagera sig och etablera policyer för att inbördes hantera problem

---

⁷⁰ Prop. 2011/12:79 sid. 54.

⁷¹ Prop. 2011/12:79 sid. 54. Se även Josefsson, Carl, *Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas*, SvJT 2001 sid. 213 samt Värdepappersmarknadsföreningen, *om självreglering*

som kan uppstå. Genom självreglering förväntas företagen reflektera god moral och etik i näringslivet. Koden bistår med vägledning rörande hur företag bör agera för att inte bryta mot god affärssed. Begreppet självreglering har inte någon entydig betydelse utan kan användas både när det gäller näringslivets koder och koder kopplade till lagstiftning. Även företagets interna och externa policyer och procedurer för att motverka korruption kan betecknas som ”självreglering”. Av sammanhanget framgår vilken betydelse som avses.

4.3 Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet

Som tidigare flera gånger nämnts kompletteras den nya lagstiftningen om mutbrott av en näringslivskod, som antogs i samband med att den nya lagstiftningen infördes. Det kan aldrig i lagtext förmedlas detaljerade och konkreta riktlinjer på så sätt som är möjligt i en kod. Koden om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet syftar till att bistå företag med rekommendationer om hur förmåner bör användas inom näringsverksamheten. Koden bistår med generella riktlinjer på hur företagen skall medverka till att bekämpa korruption. Koden grundar sig på de internationella organisationernas befintliga regelverk såsom konventioner från OECD, the Bribery Act 2010, ICC, samt Transparency International. Det är Institutet mot mutor som formulerat, antagit och som förvaltar Koden. Här ser man direkt sambandet mellan den internationella regleringen och den svenska mutlagstiftningen. Koden kan också ses som så kallad ”soft law”.

Koden kan tillämpas av alla svenska företag som är verksamma inom handel med tjänster eller varor samt produktion i Sverige. Såväl svenska företag som omfattas av bokföringslagens bokföringsplikt som de företag som omfattas av lagen om utländska filialer kan tillämpa Koden. Detsamma gäller för offentligt ägda bolag. Koden är strängare än lagstiftningen i den meningen att den klargör och inskränker lagens mera generellt utformade bestämmelser. Det företag som medvetet brutit mot Koden skall dock inte automatiskt anses vara skyldigt till brott. Koden blir en ”rättskälla” för domstolarna och andra när de skall avgöra exempelvis vad som anses vara otillbörlig förmån.⁷² Det företag som följt näringslivskoden bör inte dömas för vårdslös finansiering av mutbrott då det inte kan anses ha agerat grovt oaktsamt. Har företaget vidtagit adekvata försiktighetsåtgärder när de anlitat en

---

⁷² Prop. 2011/12:79 sid. 54

agent som begått mutbrott, föreligger inte grov oaktsamhet och företaget kan då inte anses ansvarigt för vårdslös finansiering av mutbrott.⁷³

Koden syftar till att bistå företag med riktlinjer för hur de skall utforma en egen policy, uppförandekod eller självreglering för att bekämpa korruption.⁷⁴ Innehållet i Koden är framförallt riktlinjer för gåvor och representation. Koden framhåller att tillåtna förmåner är förmåner som ges öppet och som är av måttfull storlek. Handlar det om biljetter till evenemang ska de riktas enligt Koden till obestämd krets av personer istället för till speciellt utvalda personer. Koden innehåller även riktlinjer för hur företag skall undersöka integriteten hos eventuella samarbetspartners och vidta åtgärder för att förebygga mutbrott och otillbörlig påverkan. Innan exempelvis en agent anlitas bör enligt Koden en due diligence av personen utföras för att eliminera risker. En sådan undersökning bör ske om agenten skall ges långtgående befogenhet att agera för företagets räkning, om agenten skall erhålla pengar i förskott eller begär ovanligt stor ersättning för att utföra arbetet.⁷⁵ Det förekommer att regeringen i det land där företaget önskar etablera verksamhet ställer krav på att företaget måste anlita en lokal agent och föreslår en sådan och i ett sådant bör enligt Koden företaget undersöka agenten först. Försiktighetsåtgärder bör också vidtas då samarbetspartners är verksamma i en korruptionsutsatt bransch eller i ett korruptionsområde, allt för att minska risken för att företaget associeras med korruption. Varningsflagga höjs också enligt Koden om agenten gör stora politiska donationer även om de är av mindre storlek men istället sker frekvent samt har kontakt med beslutsfattare i offentliga organ.

De åtgärder för att förebygga mutbrott som Koden rekommenderar är att de företag som exponeras för korruptionsrisk antar en policy med åtgärder för att minimera risken. Beroende på företagets storlek, art och ägarförhållande bör företaget anta en policy med åtgärder som är proportionella till de identifierade risker företaget exponeras för.⁷⁶

---

⁷³ Prop. 2011/12:79 sid. 57

⁷⁴ SOU 2010:38 sid. 95

⁷⁵ Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, punkt 9.

⁷⁶ Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, punkt 11.

4.4 "Guidance about commercial organisations preventing bribery"

I sjunde sektionen av The Bribery Act 2010 återfinns regleringen av den engelska motsvarigheten till det svenska brottet vårdslös finansiering av mutbrott, 10 kap 5 e § BrB, som den svenska lagstiftningen i stora drag är baserad på. I the Bribery Act åläggs presumtionsansvaret företag, vilket innebär att skulden läggs på företagets organisation och företagets struktur istället för på den enskilde individen. Bribery Act 2010 har extraterritoriell räckvidd vilket innebär att lagen gäller för alla företag som anses bedriva verksamhet i Storbritannien eller vars verksamhet kan kopplas till Storbritannien, oavsett vart tredje parts verksamhet är lokaliserad.

I samband med The Bribery Act 2010 publicerades "*Guidance about commercial organisations preventing bribery*" (the Guidance) vilken innehåller normer och riktlinjer om förfaranden som företag kan införa för att undgå att personer som associeras med deras företag begår mutbrott. The Guidance kan liknas i syftet med den svenska Koden men skiljer sig markant i innehåll. Den svenska Koden har framförallt riktlinjer för gästfrihet, lämnande och mottagande av förmåner, och innehåller endast väldigt kort om due diligence av agenter eller andra samarbetspartners. De sex "principles" (principer) som the Bribery Act bistår med i *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing* är utförligt formulerade riktlinjer till företag att själva skapa effektiva anti-korruptionsförfaranden.⁷⁷

Likt den svenska lagstiftningen undgår företagen enligt den engelska lagstiftningen ansvar för mutbrott om de har infört adekvata procedurer i sin verksamhet i syfte att förebygga mutbrott. De sex stegen av adekvata procedurer i the Guidance består av proportionella förfaranden, engagemang från ledningen, riskbedömning, due diligence av samarbetspartners, kommunikation inklusive utbildning samt övervakning och översyn.

---

⁷⁷ Svenska advokatbyrån Mannheimer Swartling förespråkar aktivt dessa principer till sina samarbetspartners.

4.5 OECD:s riktlinjer för multinationella företag

OECD bistår med rekommendationer för ansvarsfullt företagande i ett globalt sammanhang, på flertalet områden. Några av områdena är mänskliga rättigheter, miljö, konsumentintressen, konkurrens samt bekämpning av mutor och utpressning. I sjunde kapitlet av *OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition*⁷⁸ finns riktlinjer för hur multinationella företag skall förhålla sig till mutor och mutbrott. OECD:s riktlinjer är frivilliga och kan inte genomdrivas med rättsliga medel, de får auktoritet genom att det är OECD:s medlemsländers regeringars gemensamma intresse att multinationella företag följer riktlinjerna.⁷⁹

Avsnittet om bekämpning av mutor innehåller regler om att företag inte skall indirekt eller direkt erbjuda mutor, ta emot mutor eller utföra utpressning.⁸⁰ Företagen bör inte heller använda sig av tredje part, i form av agenter, konsulter, representanter, och samarbetspartners för att begå mutbrott. OECD rekommenderar företag att utveckla och anta lämpliga interna kontroller med system för finansiella och redovisnings förfaranden, etik och efterlevnadsprogram samt åtgärder för att förhindra och upptäcka mutbrott.⁸¹ OECD råder företagen till ökad insyn i verksamheten, genom ökad öppenhet och transparens. Att bistå de anställda med ökad medvetenhet och kompetens om mutbrott är ett steg mot att motverka mutbrott. I stora drag är innehållet i OECD:s riktlinjer för multinationella företag väldigt likt innehållet i *The Bribery Act's Guidance*. OECD bistår även med en konvention om bekämpande av givande av muta till utländska offentliga tjänstemän i internationella affärer, så kallad *Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions*, som trädde i kraft den 15 februari 1999.⁸²

4.6 Struktur, riskfaktorer och motåtgärder enligt Brottsförebyggande rådet

Brottsförebyggande rådet presenterade 2013 en rapport om *Den anmälda korruptionen i Sverige; Struktur, riskfaktorer och motåtgärder*. I rapporten presenteras statistik om

---

⁷⁸ OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*

⁷⁹ Utrikesdepartementet, *OECD:s riktlinjer för multinationella företag, en handbok*, sid. 8

⁸⁰ OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, sid. 47

⁸¹ OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, sid. 48

⁸² OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, punkt 76, sid. 49. Se även avsnitt 2.2 ovan för OECDs övervakning av tillämpningen av antikorrupsions-konventionen.

korruptionsbrott i Sverige som sammanställts utifrån samtliga ärenden hos Riksenheten mot korruption. De redogör för den synliga korruptionen i Sverige och de största riskerna och vilka åtgärder som kan vidtas för att minska riskerna. Jämförelse kan göras med Koden i fråga om riskanalys och varningsflaggor men mindre vikt läggs vid definitionen och regleringar av den otillbörliga förmånen. Likt the Guidance presenterar Brottförebyggande rådet konkreta åtgärder för att minimera risken för att företaget exponeras för korruption. De förebyggande stegen är: identifiera korruptionsrisker, undersök det befintliga skyddet i verksamheten, upprätta eller se över verksamhetens riktlinjer, policyer, arbetsbeskrivningar och rutiner i relation till riskanalysen, öka kunskapen om korruption, genomför uppföljning, underlätta för tipsare och visselblåsare samt gör det tydligt att korruption inte tolereras. Brottsförebyggande rådets rapport har intresse för denna uppsats på grund av dess ingående och konkreta redogörelse för hur korruptionen i företag kan se ut och hur den kan bekämpas. Därför följer här en kort redogörelse för rapporten.

Brottsförebyggande rådets rapport innehåller riktlinjer för hur företaget undviker korruptionsrisker genom kontroll av de finansiella strömmarna inom företaget. Risken för korruption genom så kallade ”kickbacks” det vill säga fakturor som innehåller ett för högt belopp eller liknande kan minimeras genom dubbelattestering vid ekonomiska transaktioner, det vill säga att två personer måste attestera och godkänna fakturor och beställningar. En person kan vara korrupt men risken för att båda två är korrupta är mindre. Att se över vilka personer som har tillgång till vilka system och vem som har befogenhet att företräda företaget etc. är åtgärder som tyder på att företaget har kontroll på sin verksamhet. Det borde exempelvis inte förekomma personer som har rätt att attestera sina egna fakturor, exempelvis chefer med attesträtt som gör beställningar och sedan attesterar fakturan utan någon oberoendes godkännande. Bristande fakturaunderlag är ett annat problem, men det är inte den externa revisorns ansvar att detaljgranska fakturor om han inte anställts i det syftet.⁸³ Den interna finansiella kontrollen skall ansvara för att felaktiga fakturor upptäcks, men för det krävs kunskap på området för att upptäcka felet. Överfakturerings, så kallade kickbacks upptäcks endast om personen har vetskap om underlaget till fakturan och vet vad beloppet rimligen skall vara. Kompletterande fakturaunderlag kan råda bot på det.⁸⁴ Kontroll av fakturorna bör även ske i realtid, att någon förslagsvis både revisor och byggnadsexpert åker ut till exempelvis byggarbetsplatsen och ser till att den äger rum på rätt adress och inte råkat

---

⁸³ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 64

⁸⁴ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 64

hamna hos en släkting samt vad som faktiskt görs och vad som levereras för att komma på oegentligheter.⁸⁵ Likt kraven i bokföringslagen kan företaget ställa högre krav på leverantörerna genom att kräva referensnamn och leveransadress på fakturorna.

Rapporten visar statistik på vad som kallas ”gubbröra” vilket innebär att det är medelålders män i tjänstemannaposition som dominerar bland gärningsmännen. Det finns även tydliga tecken på vänskapsband; personerna har arbetat en längre tid på samma position och utvecklat privata och affärsmässiga relationer med varandra och de umgås inte sällan även utanför arbetsplatsen. Arbetsrotation råder bot på det problemet, men kan uppfattas som mindre förtroendegivande för den andra parten liksom det kan orsaka brist på expertis inom området. En gråzon enligt rapporten är ”efterhandsbelöningar” det vill säga förmåner som ges som tack för ett bra utfört arbete. Problemet är att företagen inte ser lika seriöst på korrupktion i form av förmåner som tack för hjälpen som de gör på förmåner som ges innan utfört arbete.

Vad gäller upphandling, finns det några riskmoment som rapporten ger tips om hur de kan undvikas. Ett sätt att undvika korrupta upphandlare är att den som ansvarar för upphandling och inköp, som är rätt utbildad och har den expertis för att kunna hantera de flesta situationer, borde göra alla upphandlingar. I praktiken sker upphandling i ett företag av alla från chefen till vaktmästaren.⁸⁶ Direkt upphandling, det vill säga upphandling som sker riktat mot ett företag utan krav på att konsultera andra företag, innebär också en risk för korrupktion.⁸⁷ Det innebär en risk i och med att valet av exempelvis leverantör väljs av inköparen och inte sällan väljs då ett företag där en släkting eller vän till inköparen arbetar.

---

⁸⁵ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 44 och 65

⁸⁶ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 57

⁸⁷ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 56

5. Att motverka korruption på företagsnivå

5.1 Inledning

I detta kapitel tar jag upp sammankopplingen mellan lagstiftning och Koden och hur dessa definierar företagets ansvar för att motverka korruption inom företaget. Här ges också exempel på motåtgärder som svarar mot de risker för korruption som företagen exponeras för.

5.2 Företagsansvar/företagaransvar

Företag har ett företagsansvar det vill säga ett rättsligt ansvar. Man talar om ”företagsansvar” när ansvaret gäller företaget som sådant och om ”företagaransvar” när man avser ansvaret för enskilda personer som representerar företaget. Begreppet företagaransvar saknar en laglig definition men förekommer inte sällan i doktrin och rättsfall. Företagaransvar innebär det straffrättsliga ansvar en ställföreträdare kan drabbas av till följd av underlåtenhet att kontroll och utöva tillsyn i den näringsverksamhet som ställföreträdaren bedriver. Det är ett ansvar som åläggs enskilda individer i ledning eller styrelse.⁸⁸ Tanken med företagaransvaret är att det yttersta ansvaret för verksamheten ska ligga på de fysiska personer som utgör den högsta ledningen. Skillnaden mellan företagsansvar och företagaransvar är således att företagsansvar är hela företagets ansvar i exempelvis CSR-frågor medan företagaransvaret är det straffansvar som åvilar de högsta ledningspersonerna inom ett företag.

Enligt principen om corporate mens rea är företaget ett rättssubjekt bestående av fysiska personer. Företagets skuld och ansvar måste härledas till en skyldig fysisk person. Principen om identifikation är en princip Sverige tidigare och fortfarande till stor del förespråkar. Det är principen om att endast de högsta befattningshavarna har kontrollansvar vilket exkluderar rättsligt ansvar om skulden finns hos någon annan i bolaget än just högsta befattningshavaren.⁸⁹ Ett företag anses inte vara brottssubjekt i den meningen att företaget som juridisk person kan dömas till straff utan skulden för brottet måste härledas till en enskild individ som hålls ansvarig för brottet.⁹⁰ Detta ger incitament till företagsledningen att

---

⁸⁸ Prop. 2005/06:59, *Företagsbot, företagaransvar*, sid. 56

⁸⁹ Drewert, Joanna, *Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption?* sid. 194

⁹⁰ Drewert, Joanna, *Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption?* sid. 183

kontrollera underchefer. Med andra ord ligger det på företagsledningen att se till att dessa frågor sköts. Det yttersta ansvaret ligger på företagsledningen när det gäller att se till att företaget inte främjar korruption.

För företagen betyder de ändrade förhållanden, genom lagändringen, från krav på uppsåt till grov vårdslöshet att företagen måste ägna större omsorg om sin verksamhet. Det är företagets ansvar att ha förberedande system och identifiera vilken korruptionsrisk företagen exponeras för. Den nya lagregleringen vårdslös finansiering av mutbrott, innebär ett företagsansvar då det är näringsidkaren som kan straffas men egentligen är det fråga om ett företagaransvar eftersom ”näringsidkare” innebär en fysisk person.⁹¹ Brottet vårdslös finansiering av mutbrott syftar till att straffa företag genom att straffa dess ledningspersoner för bristande kontrollstruktur och organisation i företaget.

5.3 Företags straffrättsliga ansvar

I svensk rätt är juridiska personer rättssubjekt och kan sluta avtal, och skuldsätta sig. De har rättskapacitet på samma sätt som fysiska personer. Däremot kan en juridisk person inte enligt svensk lagstiftning ådömas straff i den bemärkelse som en fysisk person kan, exempelvis fängelsestraff, varför endast fysiska personer kan begå brott. Mutbrott är ett brott som kan föranleda fängelsestraff men i tidigare lagstiftning fanns inte möjlighet att ge företag annan bestraffning än böter. En ekonomisk sanktion infördes 1986 som bestraffande funktion mot företag, reglerna om *företagsbot*.⁹² Dessa regler gör det möjligt att straffa näringsidkare, både som fysisk och juridisk person, med en företagsbot om lägst 5 000 kr upp till 10 miljoner SEK för brott inom näringsverksamheten. Regleringen, som finns i 36 kap 7-10a § § BrB⁹³, innehåller krav på att brottet måste ha begåtts i utövning av näringsverksamhet om det ingår som ett led i näringsidkarens verksamhet.⁹⁴ Övriga rekvisit är att det skall finnas ett klart samband mellan gärningsmannen och den verksamhet han/hon bedriver som anställd hos den som bedriver näring, företrädare för eller i egenskap av näringsidkare. Det framgår även krav på grovt åsidosättande av skyldigheter och att näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen

---

⁹¹ Prop. 2011/12:79 sid. 49

⁹² Industriförbundet, *straffansvar inom företag*, sid. 207

⁹³ Ny lagstiftning trädde i kraft 2006

⁹⁴ Den frågan skall bedömas på motsvarande sätt som vid tillämpning av bestämmelserna om förverkande vid brott i utövningen av näringsverksamhet enligt 26 kap 4 § BrB.

kan krävas för att förebygga brottsligheten eller att brottet är av allvarligt slag.⁹⁵ Sanktionen har däremot aldrig ålagts näringsidkare för tagande eller givande av muta och kan därför anses ha en begränsad effekt vad gäller förhindrandet av företags korruptionsbrott.⁹⁶

5.4 Företagets självreglering

Nedan följer en redogörelse för olika brottspreventiva åtgärder företag kan vidta för att motverka risken för korruption. För företagen betyder ändringen i korruptionslagstiftningen från krav på uppsåt till straffbarhet vid vårdslöshet ett ökat ansvar för företagen som nu måste ha större insikt i och ta större ansvar för sin verksamhet. Krav ställs på att företagen måste ha förberedande system och identifiera vilken risk företagen har för korruption. Ett företag i byggnadsbranschen och läkemedelsindustrin löper större risk för att komma i kontakt med korrupta mellanhänder och leverantörer än vad ett företag i exempelvis restaurangbranschen har.⁹⁷ Samtidigt som ett företag som önskar utveckla sin verksamhet utomlands väljer att anlita en agent i Ryssland, Afrika eller Kina måste vara mer noggrann och ha en bättre riskhantering för att undvika korruption än vad företaget hade behövt om de hade valt att anlita en agent i exempelvis Danmark eller Nya Zeeland.⁹⁸ Det finns så kallade riskregioner och riskindustri som är mer utsatta för korruption än andra.

Mutbrott behöver inte vara initierat från ledningen i ett företag. Företagsledningen behöver inte ens vara medveten om att korruption förekommer inom deras verksamhet. Det vanligaste är att det sker i en kedja av mellanmän och agenter. Att anlita en agent eller mellanman innebär en stor risk, genom att företaget anlitar någon som ska företräda dess verksamhet har företaget inte riktigt kontroll, men företaget är fortfarande ansvarig. I dessa kedjor av mellanmän och agenter är det ofta svårt att följa och bevisa vem som har gjort vad och därför bör det riktas fokus mot företagen som gynnas av mutbrotten i ett försök att råda bot på korruption. Genom att på företagsnivå få företagen att genom riskhantering göra företagets anställda medvetna om nolltoleransen mot korruption och påföljderna vid mutbrott kommer förhoppningsvis korruption i världen på sikt att minska och till slut försvinna.

---

⁹⁵ Prop. 2005/06:59 Företagsbot sid. 20 och 21

⁹⁶ Drewert, Joanna, *Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption?* sid. 200

⁹⁷ Brottsförebygganderådets rapport 2013:15, *den anmälda korruptionen i Sverige*, sid. 31

⁹⁸ Slutsats av ländernas placering i senaste Transparency international, *corruption perceptions index, rapport 2013*.

En välstrukturerad och aktiv riskhantering bör ses som något positivt för företaget att ha istället för ett se det negativt, som ett måste och något kostsamt. Det är positivt och goodwill för företagen att visa att de har kontroll på sin verksamhet, att de har hittat eventuella riskgap och fyllt i dem. Det blir allt vanligare att företag vinner upphandlingar tack vare goodwill från deras hållbarhetsarbete och riskhantering. Genom ett hållbarhetsprogram eller ett compliance program (efterlevnadsprogram), som det ofta benämns, bidrar företagen just till en bättre efterlevnad som är den svenska översättningen på compliance. Advokatbyrån Mannheimer Swartling uppmanar företagen att ha en compliance officer, en övervaknings- och efterlevnadsansvarig på sitt företag.⁹⁹ Framför allt är det viktigt att företag är medvetna om riskerna i det land de gör affärer, i den bransch de är verksamma, interna samt externa risker.

5.4.1 Adekvata procedurer

Det står inte uttryckt i lag vad ett företag skall åta sig för att motverka korrupktion men ett företags bästa bevis för att visa på att de inte är ansvariga för mutbrott genom grov vårdslöshet är att visa på att företaget har vidtagit adekvata procedurer för att motverka mutbrott. De adekvata procedurer som presenteras nedan är baserade på den soft law som presenteras i kapitel fyra, framförallt Koden och the Guidance.

5.4.1.1 Proportionalitetsbedömning

För att förfarandena som företaget inför skall vara adekvata måste de vara proportionella till den risk företaget möter.¹⁰⁰ Alla företag är inte i riskzonen för mutbrott och vissa är i större riskzoner än andra. I förstadiet måste företag bedöma vilken risk de kan tänkas utsättas för eventuellt vilken del av företaget som är i riskzonen för mutbrott, för att på rätt sätt kunna hantera risken. Faktorer som spelar in är bland annat storleken på företaget, arten av verksamheten och komplexiteten av verksamheten. Små företaget är mest troligt inte i behov av lika omfattande självregleringar för att förebygga mutbrott, på samma sätt som större multinationella företag är i behov av. Mindre företag har kanske färre anställda, eventuellt

---

⁹⁹ Mannheimer Swartlings seminarium i Malmö, 2012-12-05, *Anti-korrupsionsåtgärder, "Delegera inte bort riskåtgärderna - En praktisk vägledning om hur man undviker risker och hur man utvecklar system för riskhantering"*.

¹⁰⁰ The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 1, Proportionate procedures, sid. 21

bestående av endast en person och kan på så vis ha muntliga regleringar mot mutbrott medan de större företagen som sträcker sig över flera länder behöver upprätta skriftliga dokument och se till att de kommuniceras ut till alla som kan tänkas möta situationer med mutor. Anställda i multinationella företag som etablerat verksamhet i länder där mutor frekvent förekommer är i behov av riktlinjer hur de ska hantera eventuella situationer som uppkommer. Störst risk möter de företag som anlitar en tredje part, en agent eller annan mellanhand, att företräda företaget i ett högriskland, i en förhandling med utländska myndigheter.

Eventuellt kan företaget tänkas ha flera olika förfaranden för att täcka olika risker de möter. Genom att identifiera vilka risker företaget står för krävs förfaranden för att mildra de riskerna men det krävs även förfaranden för att förhindra att de personer som kan kopplas till och företräder företaget hindras från oetiskt agerande. Transparens och öppenhet är två ledord som gör att företagen kan få bukt på eventuella mutbrott, om alla transaktioner redovisas och inget sker ”of the books” har företagsledningen full översikt vart alla pengar går och det är lätt att spåra okända utgifter.

Slutligen när du genomfört en riskanalys av företagens verksamhet och vet vilka områden som är utsatta och de områden som inte faller inom riskområden kan du proportionellt till risken hantera problemen utforma policyer för att motverka mutbrott.

5.4.1.2 Från ledning och ner, Top-down

Ansvar för företagens riskhantering skall finnas hos den högsta ledningen. Det kan röra sig om styrelse, ägare eller ett motsvarande organ eller person som ska ha ansvaret för att anti-korrupsions självreglering införs och efterlevs. Det bör vara en person som rapporterar till styrelsen och som inte är underliggande styrelsen, denna befattning kallas inte sällan för compliance officer eller compliance manager. Om högsta ledningen främjar en anti-korrupsions kultur är sannolikheten större att företagens anställda och företrädare också gör det. The Guidance ger flertalet exempel på hur företagens ledning kan visa sitt engagemang, de skriver bland annat om formella uttalanden som på en regelbunden basis görs allmänt tillgängliga exempelvis på företagens hemsida och internt inom företaget.¹⁰¹ Där innehållet består av att ledningen redogör för sitt åtagande att bedriva en rättvis, ärlig och öppen

---

¹⁰¹ The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 2, Top level commitment, sid. 23

verksamhet. Konsekvenserna för medarbetare, anställda och chefer av att bryta regleringarna bör även kommuniceras till berörda parter. Högsta ledningen bär även ansvaret för att en korrekt riskanalys utförs.

Hur ett effektivt ledarskap tar uttryck skiljer sig markant beroende igen på storleken på företaget, ledningsstrukturen och omständigheter kring riskerna men en central punkt är att någon skall bära ansvaret. I ett mindre företag kan högsta chefen krävas vara personligt involverad medan i större multinationella företag bör styrelsen bära ansvaret för att fastställa förebyggande åtgärder och i sin tur sedan delegera ledningen att utforma regleringarna, följa upp med rutiner och ha en regelbunden översyn. Flera företag har i dag en uppförandekod en så kallad *code of conduct* på hur företaget hanterar andra CSR-frågor, där anti-korrupsionsregleringarna kan utgöra en naturlig del. Genom att ledningen aktivt förespråkar nolltolerans mot korrupsion inom företaget och bistår med regleringar om hur anställda och andra inom företaget skall agera om en korrupsionssituation uppstår ökar medvetenheten och kunskapen om korrupsion inom företaget. Om en ledning förespråkar öppna dialoger inom hela verksamheten och sprider förhållningssätten till alla inblandade parter som agenter och dotterbolag är sannolikheten större att anställd tänker till en gång till innan han eller hon tar emot en otillbörlig förmån.

5.4.1.3 Riskanalys efter helhetsmodellen

En korrekt riskanalys består av att ”deter, detect and correct” det vill säga förebygga, upptäcka och åtgärda.¹⁰² Ett företag måste ha en korrekt helhetssyn av företaget och inse att transparens och öppenhet är nyckeln till att bekämpa korrupsion. Att veta vem ditt företag gör affärer med eller vem du litar på att företräda dig och ditt företag kommer att rädda dig i framtida situationer. Att blunda för problem innebär ett stort risktagande. Brottförebyggande rådet råder alla företag till att göra en risk- och sårbarhetsanalys för att identifiera korrupsionsrisker.¹⁰³ Företaget bör göra en bedömning av verksamhetens art och omfattningen av sin exponering mot potentiella externa och interna risker. Bedömningen bör ske periodiskt, vara informativ och dokumenterad. Eftersom företag utvecklas bör även riskbedömningen utvecklas för att ständigt möta den faktiska risken företaget exponeras för. Företag som tänker etablera verksamhet utomlands kanske inte kan tillämpa den riskhantering

---

¹⁰² The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 3, Risk assesment, sid. 25

¹⁰³ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 74

som kommer från riskbedömningen av inrikes verksamheten, speciellt inte om det är ett land som företaget aldrig gjort affärer i tidigare.

Vissa företag exponeras för en generell risk för korruption medan andra företag bedöms endast exponeras för en specifik risk eller riskområde. Desto djupare förståelse ett företag har för risken desto bättre kan de förebygga att mutbrott kommer att ske. Vanligt förekommande risker kan hänföras ur fem riskområden: riskländer, riskindustrier/sektorer, transaktionsrisker, affärsmöjlighetsrisker och affärspartnerskapsrisker.

Till högriskländerna hör bland andra Nord Korea, Kazakstan, Ryssland, Indien och Kina.¹⁰⁴ De är inte sällan länder som bland annat har brist på effektiv lagstiftning mot korruption, en korrupt utländsk regering och myndighet eller ett lokalt näringsliv som inte aktivt främjar en öppna upphandlings- och investeringspolitik. Det behöver inte tvunget vara lika korrupt i ett helt land utan ofta kan det röra sig om korrupta regioner eller zoner utav ett land där företagen bör vidta extra försiktighetsåtgärder om de önskar göra affärer i det området. I Sverige har ”Göteborgsandan” fått en ny mening i och med att korruptionsbrott som har uppdagats i Göteborg, där flertalet dessutom skett inom byggbranschen och i relation till offentligt anställda. I ett land där medvetenheten om en större risk för korruption finns, är det viktigt att vidta riskåtgärder och bistå sina anställda, agenter och dotterbolag med riktlinjer annars kan företaget anses agera oaktsamt, till och med grovt oaktsamt.

Industrier som ofta associeras mutbrott och korruption är i Sverige framförallt byggindustrin, nästan en tredjedel av alla påstådda mutgivare i Sverige är verksamma inom byggindustrin, men även läkemedelsbranschen är hårt drabbad.¹⁰⁵ Koderna är överordnad de branschregler och branschpraxis som finns, branschreglerna innehåller ofta mer detaljerade och strängare regler än Koderna. Koderna hindrar inte företag från att även tillämpa branschregler.¹⁰⁶ Även internationellt är byggbranschen starkt kopplad till en korruptionskultur. I många fall är de största köparna av byggbranschens tjänster offentliga myndigheter. Det rör sig i de fallen inte sällan om långvariga kontrakt som är värdefulla för företagen. Det förekommer stor konkurrens inom byggbranschen vilket också leder till olika åtgärder för att ”vinna upphandlingar”. Korruption är inte sällan knutet till politiska partier och nätverk, lokala myndigheter, polisen och tullen. Vid exempelvis fastighetsförvärv är det inte ovanligt med så

---

¹⁰⁴ Slutsats av placering i Transparency Internationals, *Corruption perceptions index resultat 2013*.

¹⁰⁵ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 10

¹⁰⁶ Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, avsnitt A. Agenter och andra samarbetspartners, punkt 12.

kallade "speed money" på olika nivåer, där myndigheter eller liknande begär pengar för att utföra något eller för att snabba på affärerna, framförallt vanligt förekommande i Afrika, Kina och Ryssland. Infrastrukturprojekt i utvecklingsländer är också ofta förknippat med mutbrott. Är företaget verksamma i dessa riskindustrier eller andra branscher där det är vanligt förekommande med korruption, är det att anses agera grovt oaktsamt om företaget inte har någon riskhantering för att förebygga korruption.

Vissa transaktioner utgör större korruptionsrisk än andra och de transaktioner som utgör störst risk är till exempel, välgörenhetstransaktioner, politiska donationer, licenser och tillstånd och transaktioner som rör offentlig upphandling. Upphandling som innebär transaktioner av större summor pengar, innebär större korruptionsrisk.¹⁰⁷ Affärsmöjligheter som är mer riskfyllda är de som har ett högre värde, krävande projekt som involverar flera parter eller mellanmän eller projekt som har otydlig affärsmässig grund och affärer som saknar ett klart legitimt mål. I branscher där konkurrensen mellan företagen är stor är risken för korruption större, då företagen kan säkra sin framtid genom att vinna en upphandling.¹⁰⁸ Exempel på konkurrenstäta branscher är tvätterier och städföretagsbranschen samt i livsmedelsbranschen. En riskflagga bör även höjas för de affärer som uppenbarligen inte sker till marknadsmässiga priser. Anlitandet av agenter och användandet av mellanmän i transaktioner med utländska offentliga tjänstemän är också förenat med stort risktagande. Ärenden som involverar offentliga tjänstemän, personer som beviljar livsmedeltillstånd och bygglov eller besiktningsmän vid bilprovningen exempelvis utgör större korruptionsrisk.¹⁰⁹ Företag som är intresserade av att skapa ett joint venture bör också vidta extra försiktighetsåtgärder, lika så i de fall företagen har koppling till en framträdande offentlig tjänsteman.

Riskbedömningen av den interna verksamheten är i många fall väldigt viktigt.¹¹⁰ Riskmoment inom företaget kan exempelvis vara brister i personalutbildning, kompetens och träning. Framförallt är det otydliga interna regleringar angående gästfrihet, reklamkostnader, politiska bidrag eller välgörenhetsbidrag som kan innebära ett stort risktagande. Försäljarna inom företaget innehar en position som utgör störst risk för att begå mutbrott enligt

---

¹⁰⁷ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 10

¹⁰⁸ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 34

¹⁰⁹ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 10

¹¹⁰ The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 3, Risk assesment, sid. 26

Brottsförebyggande rådets rapport.¹¹¹ Har ett företag bristande och otydliga finansiella kontroller eller en högsta ledning utan engagemang adderar företaget ytterligare en risknivå. Den högsta ledningen skall föregå med gott exempel. Genom noggrann revision för att undvika oegentligheter, täta interna kontroller, stickprov och krav på faktura underlag uppstår en transparens som underlättar för riskhanteringen. När företaget har identifierat vilka riskmoment de kan tänkas exponeras för är nästa steg hur riskmomenten skall elimineras eller mildras.

5.4.1.4 Due diligence

Due diligence är ett sätt att minska riskerna för korruption genom att veta vem du gör affärer med och exponerar din verksamhet för. Due diligence är vanligt förekommande vid företagsförvärv, som en besiktning av företaget. Due diligence förekommer i fler situationer, som i det här fallet en besiktning av en anställd eller agent innan en affärsrelation ingås. Due diligence är en engelsk term men används även i Sverige, den svenska betydelsen är ”skäligen aktsamhet”. Företagen skall således vidta skäligen aktsamhet innan de exempelvis ingår avtal eller anlitar personal. Definitionen och omfattningen av due diligence är bred, det finns flera sätt att vara skäligen aktsam på. Företaget bör anpassa lämplighetsnivån på due diligence, för att förebygga mutbrott, i proportion till den risk de exponeras för i varje enskilt fall.¹¹² Genom att göra en due diligence av en agent i ett land där korruption är vanligt förekommande kan företaget avsevärt minska risken för att agenten skulle begå mutbrott för företagets räkning och således undgå ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott enligt 10 kap 5 e § BrB. I flertalet länder, vanligt förekommande i afrikanska länder, finns det regler som säger att utländska företag som vill etablera verksamhet i det landet måste använda sig av lokala agenter. Det i sin tur kan resultera i att företaget inte kan ta sig ur affärsförhållandet eller avtalet. I sådana situationer är en due diligence och riskminimering avgörande för företagets verksamhet. Vid sammanslagning av företag eller förvärv av företag är det också viktigt att först genomföra en due diligence.

Det finns som sagt olika nivåer av due diligence, i vissa fall räcker det att du söker upp personens namn på internet för att få reda på att det inte är en bra idé att göra affärer med eller

---

¹¹¹ BRÅ, Rapport 2013:15, sid. 10.

¹¹² The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 4, Due diligence, sid. 27

anlita den personen. I situationer med större risk bör företaget vidta åtgärder som att ställa direkta frågor till agenten, utföra indirekta undersökningar eller en allmän undersökning.¹¹³ Frågor som är bra att ställa till agenter är till exempel vem agenten arbetar för och agentens bakgrund? Om agenten har några andra styrelseuppdrag, partnerskap eller andra tredjepartsrelationer? Om agenten samspelar eller arbetar med offentliga tjänstemän eller en myndighet? Samt hur agenten själv förhåller sig till korruption? Andra åtgärder som bör ingå i en due diligence när en agent ska anlitas är framförallt att vara noggrann. Att följa upp agentens referenser, tydligt redogöra för vad som ska ingå i agentens uppdrag med kostnader, provisioner, avgifter och ersättning. Företag bör vara extra uppmärksam på den ersättning agenten kräver, är det rimligt att betala det beloppet i proportion till den expertis och erfarenhet agenten besitter? En due diligence bör inte endast ske vid anlitaandet av en agent utan även vid anställning av personer, val av leverantörer och entreprenörer och andra företrädare. Due diligence är inte något som endast sker i början av en relation utan den bör förnyas och företaget bör ha fortsatt övervakning och översyn av de personer de väljer att förlita sig på och de som representerar företaget för att minimera riskerna för mutbrott.

5.4.1.5 Information, kommunikation och utbildning

Av självregleringen krävs att den är tillgänglig och förstådd inom hela företaget, genom intern och extern kommunikation och genom utbildning.¹¹⁴ Personer som har anknytning till företaget som är medvetna och har förståelse för företagets rutiner och engagemang för att motverka mutbrott avskräcks från att själva bidra till mutbrott begås. Genom att de anställda får utbildningen ges den kunskap och färdighet som behövs för att på ett riktigt sätt ska kunna följa och använda sig av företagets förhållningssätt mot mutbrott. Anställda får även kunskap om hur de ska hantera eventuella problem som kan uppstå med mutor. Korruption är inget statistiskt problem utan förhållningssätten måste hela tiden förnyas och alltid vara aktuella. Intern kommunikation är riktad mot de anställda och bör komma från högsta ledningen. Den bör innehålla förhållningssätten och vilka konsekvenser och påföljder som kan aktualiseras om en anställd bryter mot företagets förhållningssätt. Informationen bör röra de områden som är

---

¹¹³ Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, avsnitt A. Agenter och andra samarbetspartners, punkt 9.

¹¹⁴ The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 5, Communication (including training) sid. 29

aktuella för de anställda som exempelvis beslutsfattande, ekonomistyrning, gästfrihet, politiska donationer, välgörenhet och reklamkostnader.

Företagen bör även upprätta förhållningsregler för personer som vill rapportera misstankar om brott så kallade ”whistleblowers”. Det vill säga hur en anställd kan gå tillväga om han eller hon misstänker att mutbrott har begåtts, vem man ska kontakta, att det är konfidentiellt informationslämnande och säkert för den anställde att rapportera. Företaget förutsätts göra sin nolltolerans mot korruption tydlig och öppet, genom att följa upp alla ärenden och anmäla om brott begåtts. Mutbrott är ett svårupptäckt brott då det inte finns ett tydligt ”offer”, de uppdagas i lägre utsträckning än övriga brott. Vid mutbrott har båda parter ett intresse av att hemlighets hålla brottet, då båda parter har begått ett brott. Det är sällan mottagaren eller givaren av mutan har ett intresse av att anmäla brott. Även då företagsledare är medvetna om att ett mutbrott har begåtts eller misstankar om mutbrott, väljer de att inte anmäla brottet då det är badwill för företaget att kopplas med korruption i media. I de fallen hanterar ofta företagsledningen brottet internt. Ofta väljer anställda att inte anmäla brott till ledningen trots vetskapen om det för de vill inte se sig själv som besvärliga och problemskapare. Därav vikten av att ha ett fungerande whistleblower system då whistleblowers ofta straffas för att de har lämnat ut uppgifter och synliggjort mutbrott istället för att belönas för att de bekämpar korruption. I Sverige regleras skyddet för whistleblowers framförallt i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Inom den privata sektorn finns krav på att företagen inför egenreglering som reglerar whistleblowers.¹¹⁵ Genom ett skydd för whistleblowers underlättar det för de anställda att bedriva verksamheten genom öppenhet och transparens.

Extern kommunikation exempelvis genom att företagen publicerar sina etiska regler, uppförandekoder eller uttalanden angående anti-korruptionsförfaranden på företagets hemsida leder till att befintliga och framtida affärskontakter eventuellt avskräcks från att begå mutbrott på företagets räkning. Liksom den interna kommunikationen bör de externa dokumenten innehålla förhållningsreglerna mot korruption, sanktioner och påföljder vid eventuellt brott samt regler för rekrytering, upphandling och anbuds förfaranden.

---

¹¹⁵ Transparency International Sverige, *Whistleblowing* sid. 41

Proportionellt till risken skall även träning och utbildning vara, ju större risk företaget exponeras för desto mer utbildning av de anställda krävs. Ett första steg i utbildningen är att öka medvetenheten för korruption inom verksamheten. Det finns flertalet nivåer av utbildning och sättet att utbilda på varierar också. Generellt kan sägas att en obligatorisk introduktionsfas för alla nyanställda eller agenter borde vara att rekommendera samt en mer skraddarsydd utbildning för de som exponeras för störst risk. De som företräder företag i högriskländer eller arbetar med områden såsom inköp, distribution, upphandling och marknadsföring exponeras för större risk för mutbrott.

5.4.1.6 Övervakning och översyn

De adekvata procedurerna är inte tillräckliga om de inte följs upp, förbättras och utvecklas, allt i relation till att företaget utvecklas. Företaget möter hela tiden nya risker och befintliga risker förändras med tiden, för att anti-korrupsions förfaranden skall vara i proportion till riskerna måste de också förnyas. De utlösande faktorer som leder till att företaget måste se över riskhanteringen är exempelvis en statlig förändring i de länder företaget är verksamma, incidenter av mutbrott eller negativa pressuttalanden.¹¹⁶

Journalister och press har ett enormt intresse av mutbrott och de undersöker ofta företagens ekonomi efter missvisande. De är inte lika intresserade av att följa upp och skriva om ett företag frias från ansvar för mutbrott. Dessa pressuttalanden orsakar väldigt stor skada för företagen och förstör ett företags goodwill. Genom transparens inom verksamheten och god finansiell kontroll av företaget blir resultatet att den information journalister får tillgång till är korrekt och därmed minimeras risken för negativa skrivelser.

Det finns flertalet olika översynsmekanismer, system för att förebygga, upptäcka och åtgärda mutbrott.¹¹⁷ Genom att övervaka den etiska kvaliteten på transaktioner såsom interna mekanismer för finansiell kontroll bidrar det till att ge en insikt i hur effektiva förfaranden utformas för att förhindra mutbrott. För att få information om förbättringar och hur effektiva företagets förordningar är så är de anställda och personalundersökningar en viktig källa.

---

¹¹⁶ The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*, Principle 6, Monitoring and review, sid. 31

¹¹⁷ Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, avsnitt A. Agenter och andra samarbetspartners, punkt 10.

Slutligen, adekvata procedurer är bästa försvaret mot att anses agera grovt vårdslös. Ett företag med en uppförandekod, personal som är medveten om riskerna för mutbrott och är lämpligt utbildad samt vidtagit normalt aktsamma procedurer bör undgå ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott. Anklagas företaget för att vårdslöst ha finansierat mutbrott utgör de adekvata procedurerna bevisföremål för att undgå ansvar.

6. Analys och slutsatser

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka vad som krävs av företaget i form av koder och självreglering för att företaget skall undgå risken för ansvar enligt 10 kap 5 e § BrB. Uppsatsens frågeställning är hur och på vilket sätt företagets självreglering medverkar till att företaget kan förebygga risken att bli ansvarigt för vårdslös finansiering av mutbrott.

Den nya lagstiftningen ställer höga krav på företagen att vidta proportionella försiktighetsåtgärder för att de ska undgå ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott. Lagtexten är otydligt formulerad och den är väldigt generell och vid i sin formulering vilket innebär att mycket kan innefattas och täckas in i lagtexten. Förarbetena till lagen är inte heltäckande och då det inte finns rättspraxis på området är det således svårt att bedöma vilken risk företag har för att bli ansvariga för vårdslös finansiering av mutbrott. Sambandet mellan lagstiftningen och Koden är väsentligt för att företagen skall kunna uppfylla alla rekvisit lagen kräver. Den vägledning Koden erbjuder är emellertid inte tillräcklig för att företag skall undgå ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott. Koden ger endast en fingervisning och kan inte anses vara tillräcklig vägledning för att företagen skall kunna utforma en proportionell policy för att undgå ansvar enligt det nya brottet vårdslös finansiering av mutbrott. Det brottet kräver att företaget beaktar långt fler omständigheter än vad som anges i Koden. De utländska materialen som har haft stor genomslagskraft, framförallt the Guidance, vilken är mer exemplifierad, ger företagen ytterligare vägledning.

Den överordnade principen som säger att företag som har adekvata procedurer på plats inom företaget för att förhindra korruption skall inte anses riskera ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott, lägger ett eget ansvar på företaget att se till att företaget uppfyller kraven. Den vitala skillnaden för företagen är ändringen i korruptionslagstiftningen från krav på uppsåt till straffbarhet vid vårdslöshet. För företagen betyder det ett ökat ansvar för företagen som nu måste ha större insikt i och ta större ansvar för sin verksamhet. Slutsatsen blir att det inte räcker att tillämpa koder och policyer utan företaget måste beakta alla rekvisiten i 10 kap 5 e § BrB och göra sina egna analyser och skapa kontrollsystem utifrån sin bransch och utifrån de risker de exponeras för. För att leva upp till lagens krav på aktsamhet måste ett företag aktivt förespråka och utveckla en antikorrupcionskultur inom företaget. Deras anställda måste få ökad medvetenhet och kunskap om mutbrott samt konsekvenserna av mutbrott, genom

information och utbildning. Ett företag kan luta sig mot och ta stöd av Koden men det är i slutändan ett alldeles eget ansvar man har, att implementera proportionella procedurer. Egna etiska koder och uppförandekoder anpassas efter den egna verksamheten och vilka risker de står inför. Ett generellt dokument som Koden, kan inte tillämpas rakt av i företagen. Kontrollsystem bygger på att risken identifieras, policyer och självregleringar utformas och sen följs upp genom övervakning och översyn. Ett företags antikorrupsions självreglering är inte ett dokument som upprättas och sen läggs i en låda. Det är inte tillräckligt utan det krävs att alla som kan sammankopplas till företaget i form av anställda, agenter, leverantörer och dotterbolag tar del av dokumentet och framför allt lever upp till kraven i dokumentet.

Viktiga aspekter i antikorrupsionsarbetet är att ledningen föregår med gott exempel och gör det tydligt att korruption inte tolereras, på så sätt kommer de som företräder företaget anamma den antikorrupsionsandan. Som tidigare sagt åläggs straffansvaret ”näringsidkare” som genom grov oaktsamhet främjat mutbrott. Paragrafen om vårdslös finansiering av mutbrott ger möjlighet att straffa den ansvarige företrädaren. Vilket innefattar inte endast högst ansvarig utan även person som genom val, förordnande, plikt eller avtal har åtagits att genomföra uppdraget. Det är således ett kollektivt ansvar inom företaget att inte främja korruptionsbrott. Arbetsledningen bör även ta ansvar att anmäla brott och utforma skyddsregler för whistleblowers, arbetstagare som vill rapportera brott. Att anmäla ett mutbrott som skett inom företaget är ett tydligt sätt att förespråka nolltoleransen för mutbrott, att affärer inte sker genom mutor. En central del i företagets arbete mot korruption är att vidta största möjliga försiktighetsåtgärder när de gör affärer i korrupta länder och i branscher där risken för korruption är större. Företagen bör utföra en due diligence innan de anlitar en tredje part i ett land eller bransch där risken för korruption bedöms vara större än normalt. Att vidta försiktighetsåtgärder och känna till risken för korruption innebär inte företagen behöver vara rädda för att visa måttfull vänlighet, artighet och uppskattning. Företagen bör dock alltid komma ihåg att syftet med vänligheten, artigheten, uppskattningen eller gåvorna aldrig bör vara att otillbörligt påverka person eller persons tjänsteutövning.

En koncern som kan påvisa att koncernen har etablerat och implementerat adekvata system och kontroller löper mindre risk att skapa utrymme för misstag. Ett företag kan dessutom med större trovärdighet argumentera och faktiskt övertyga om att eventuella svagheter i de adekvata systemen och procedurerna beror på enskilda avvikelser om företaget har vidtagit försiktighetsåtgärder och har adekvata procedurer i system inom företaget. Adekvata

procedurer är således inte bara ett hjälpmedel för att undvika risk. En självreglering som förebygger korruption skapar dessutom positiva värderingar, goodwill och kommersiella värden som kan ge företaget en fördel vid exempelvis upphandlingar.

Syftet med lagstiftningen är att ”näringsidkare” inte på ett grovt oaktsamt sätt skall främja mutbrott. Genom att vidta adekvata försiktighetsåtgärder för att förhindra mutbrott kan ”näringsidkaren” undgå att grovt oaktsamt främja mutbrott. Koden men framförallt the Guidance bistår med adekvata procedurer som företagen kan implementera och tillämpa för att preventivt motverka mutbrott. Betydelsen av företagens självreglering för att förebygga risk för ansvar för vårdslös finansiering av mutbrott är således att självregleringen är nödvändig för att företaget skall undgå ansvar men att den inte friskriver företaget från ansvar. Företag kan inte frigöra sig från det straffrättsliga ansvaret för vårdslös finansiering av mutbrott genom att hänvisa till självregleringen. Även om företaget följer alla motåtgärder så kan det uppstå händelser när företaget misstänks för korruption, då kan självregleringen utgöra bevis på att de gjort vad de kan och vidtagit de försiktighetsåtgärder de ansåg var proportionella till risken. Självregleringen är det bästa försvaret mot att anses agerat grovt vårdslöst. Det är viktigt att komma ihåg att företagens självreglering är ett försvar och inte en friskrivelse från ansvar.

Slutsatsen är således att då lagstiftningen är så pass otydligt formulerad och ännu oprövad är det svårt för företagen att se vad som gäller vilket innebär en stor risk för företagen då det kan stå dem dyrt om företaget döms för vårdslös finansiering av mutbrott. Koden och the Guidance hjälper företagen en bit på vägen med vägledning men de är inte tillräckliga utan varje företag måste ta sitt eget ansvar och upprätthålla en egen självreglering för att förebygga mutbrott.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 2010:38, *Betänkande av Utredning av mutor*

DS 2001:69, *Straffansvar för juridiska personer*

Prop. 2000/01:133, *Tillträde till andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen*

Prop. 2005/06:59, *Företagsbot*

Prop. 2011/12:79, *En reformerad mutbrottslagstiftning*

The Bribery Act 2010

Litteratur

(Red.) Andersson, Staffan. Bergh, Andreas. Ó Erlingsson, Gissur. Sjölin, Mats. *Korruption, maktmissbruk och legitimitet*, 2010, Norstedts.

Bergström, Sture. Andersson, Torbjörn. Håstad, Torgny. Lindblom, Per Henrik. *Juridikens termer*, Nionde upplagan, Falköping 2002, Liber AB.

Cars, Thorsten, *Korruption*, Uppsala 2002, Iutus Förlag AB.

Cars, Thorsten, *Mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring*, Andra upplagan, 1996, Norstedts Juridik.

Cars, Thorsten, *Mutbrott och korruptiv marknadsföring*, Tredje upplagan, 2012, Norstedts Juridik.

Industriförbundet, Persson, Jan, *Straffansvar*, Tredje upplagan, 1997, Industrilitteratur AB.

Jareborg, Nils, *Begrepp och brottsbeskrivning*, 1974, P.A. Nordstedt och Söners förlag.

Leijonhufvud, Madeleine, *Trolöshet mot huvudman*, 2007, Norstedts Juridik.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 2007, Norstedts Juridik.

Wennberg, Suzanne, *Introduktion till straffrätten*, Åttonde upplagan, 2008, Norstedts Juridik.

Artiklar och Rapporter

The Bribery Act 2010, *Guidance about procedures which relevant commercial organisations can put into place to prevent persons associated with them from bribing*,
<http://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf> (2013-12-02)

Brottsförebyggande rådet, Hols Salén, Linda. Korsell, Lars. rapport 2013:15, *Den anmälda korruptionen i Sverige, Struktur, riskfaktorer och motåtgärder*, 2013,
http://www.bra.se/download/18.6b82726313f7b234a5882/1372245735642/2013_15_Den_anm_lda_korruptionen_i_Sverige.pdf (2013-12-04)

Drewert, Joanna, Utvidgat företagsansvar för att förebygga korruption? 2/2012, Juridisk publikation,
http://www.juridiskpublikation.se/2b/library/files/221/Joanna_Drewert.pdf (2013-10-14)

FNs konvention mot korruption, United Nations Office on Drugs and Crime, *United Nations Convention Against Corruption*, New York 2004,
http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf

Institutet mot mutor, *Kod om gåvor, belöningar och andra förmåner i näringslivet*, 2012.
<http://www.institutetmotmutor.se/naringslivskod> (2013-10-14)

Josefsson, Carl, *Lagstiftning eller självreglering? Olika aspekter på frågan om när och hur lagstiftningsinstrumentet bör användas?* 2000, svensk juristtidning

OECD, *Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions*, 2011,
http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/ConvCombatBribery_ENG.pdf (2013-11-12)

OECD (2011), *OECD Guidelines for Multinational Enterprises*, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en> (2013-12-17)

Sandgren, Claes, *Att bekämpa korruption – ett rättsligt perspektiv*, Juridisk tidskrift, Nr 2 2007/08, Artikel s. 283

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2012*,
<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/> (2013-10-09)

Transparency International, *Corruption Perceptions Index 2013*,
<http://www.transparency.org/cpi2013/results> (2013-12-05)

Transparency International Sverige, *Whistleblowing, förutsättningar och skydd för dem som slår larm om korruption och andra oegentligheter*, Per Larsson, 2012,
http://www.transparency-se.org/TI-Sverige-Whistleblowing_web.pdf (2013-12-12)

Utrikesdepartementet, Enheten för internationell utrikespolitik, *OECD:s riktlinjer för multinationella företag, en handbok*, Edita Stockholm, Maj 2006,
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/06/84/99/a89a1f94.pdf> (2014-01-20)

Internetkällor

CSR Sweden, *Antikorruption*,
<http://www.csrsweden.se/Academy/antikorruption.aspx> (2013-10-09)

Regeringskansliet, *Antikorruption*,
<http://www.regeringen.se/sb/d/16755> (2013-10-09)

Regeringskansliet, *Sveriges inställning till korruption*,
<http://www.regeringen.se/sb/d/16755/a/205748> (2013-10-14)

Regeringskansliet, *Antikorruption, civila samhället m.m. mot korruption*,
<http://www.regeringen.se/sb/d/16755/a/205777> (2013-10-13)

Regeringskansliet, *konventioner och initiativ mot korruption*.
<http://www.regeringen.se/sb/d/16755/a/205773> (2013-10-23)

Skatteverket, *Riksskatteverkets rekommendationer m.m. om avdrag för utgifter för representation m.m.*
<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/allmannarad/arkiv/1996/1996/rsvs199611.4.18e1b10334ebe8bc80002020.html> (2013-10-18)

Skatteverket, RSV S 1997:2, *Riksskatteverkets rekommendationer om avdrag för utgifter för representation m.m.*
<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/allmannarad/arkiv/1997/1997/rsvs199702.4.18e1b10334ebe8bc80004130.html> (2013-10-18)

Skatteverket, *Skatteverkets allmänna råd*,
<http://www.skatteverket.se/rattsinformation/allmannarad/arkiv/2004/2004/skva200405ink.4.18e1b10334ebe8bc80002654.html> (2013-10-18)

Värdepappersmarknadsföreningen, *om självreglering*,
<http://cgfinland.fi/sv/vad-ar-corporate-governance/om-sjalvreglering/> (2013-12-20)

Världsbanken, *about us, Youthink! Issues – Corruption*
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,contentMDK:23272490~pagePK:51123644~piPK:329829~theSitePK:29708,00.html> (2013-10-13)

Världsbanken, *Cost of corruption*,
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:20190187~menuPK:34457~pagePK:34370~piPK:34424~theSitePK:4607,00.html> (2013-12-28)

Seminarium och diskussioner

Mannheimer Swartling, Lagerqvist, Thomas. Waxberg, Helene. M.fl. *Anti-korrupsionsåtgärder, "Delegera inte bort riskåtgärderna - En praktisk vägledning om hur man undviker risker och hur man utvecklar system för riskhantering"*. Seminarium Malmö 2013-12-05

Rättsfallsregister

NJA 1993 s. 593

NJA 2008 s. 705

NJA 2008 s. 812

NJA 2009 s. 751

Svea HovR mål B 831-04/2005